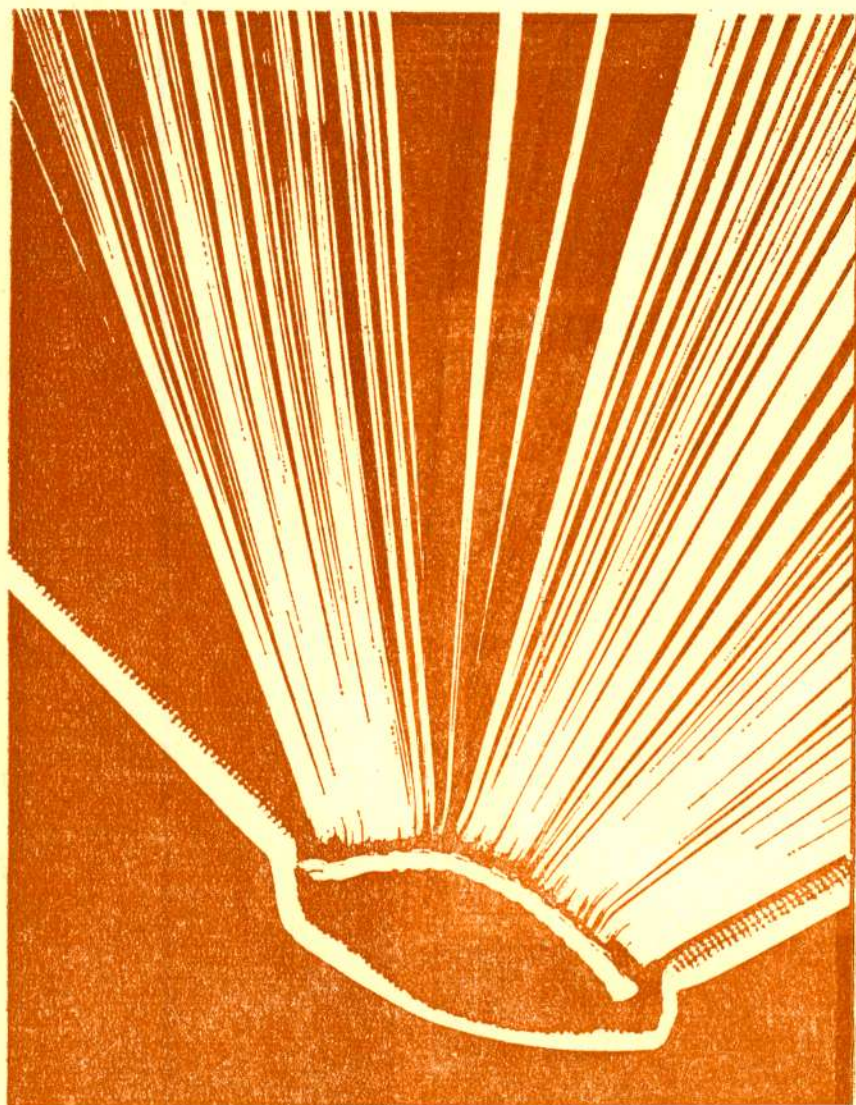

4 • 1991

ISSN 0235—0351

Raamatukogude ja kirjastajate koostööst; järeloomteid Baltimaade raamatukogutöötajate kongressist Riias ja IFLA konverentsist Moskvas; Taani rahvaraamatukogudest; koondkataloogide koostamisest Soomes jpm.

RAAMATUKOGU

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHING
EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

RAAMATUKOGU

NR 4
TALLINN 1991

Toimetuse kolleegium:

L. Lepik, H. Jürman, A. Norberg, E. Rannap, I. Tingre, T. Valm

Tegevtoimetaja Kai Maran

Keeletoimetaja Milvi Juske

Tehniline toimetaja Hilja Kotkas

Aadress:

200106 Tallinn

Kiriku plats 1

Eesti Rahvusraamatukogu

«Raamatukogu» toimetus (tel. 44 05 21)

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU

Talisel arul

VILLEM GRÜNTAL-RIDALA

*Hämar dub, ja hilju
Tähed siravad,
Umbrus tume, vaikus,
Sügav, varjab maad.*

*Eha, kahvatades
Ruugelt leegitseb,
Pikka, helkjas sinas
Valgus kahaneb.*

*Eemal, valem aru
Tuhmub võikana,
Videvik nii tummalt
Langeb hääleta.*

*Paatjal taeva serval,
Teispool lagedat,
Tuulingud nii vaiki,
Vaiki undavad.*

*Tasa süda põksub,
Meel — nii vaanelik,
Nagu salaja end
Avaks igavik.*

Villem Grünthal-Ridala.
«Valitud värsid». Tallinn, 1986.

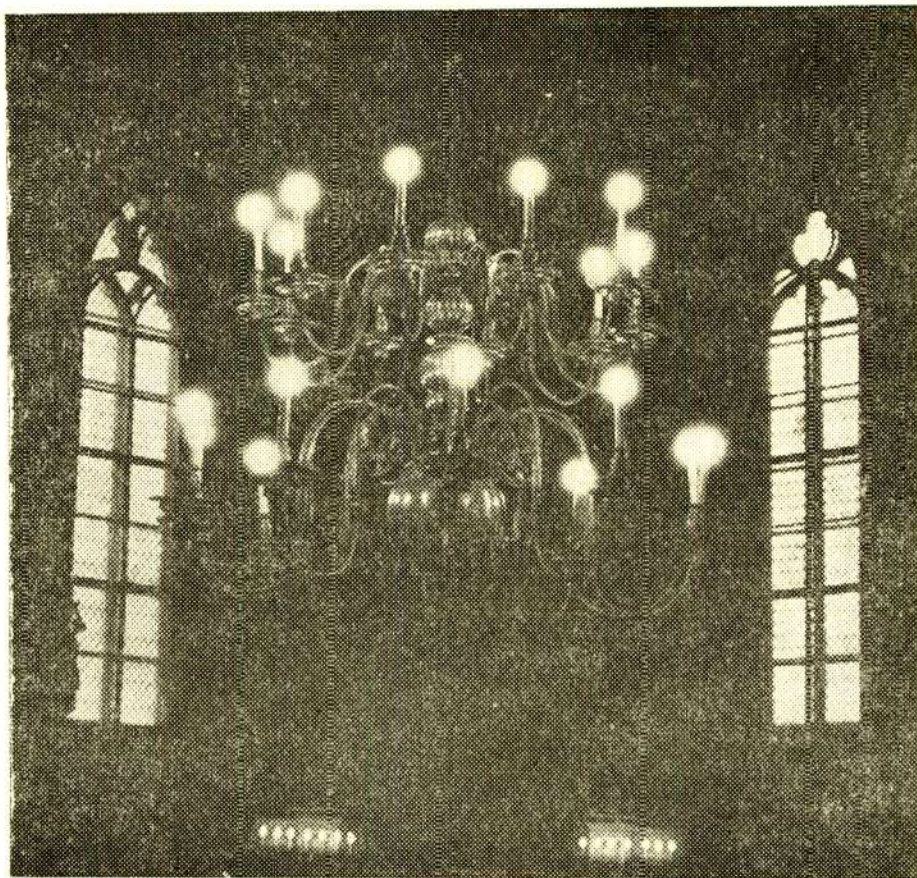

Foto Teet Malsroos

Jõulukontsert Helsinki Toomkirikus Eesti Meditsiiniraamatukogu heaks

MILVI TEDREMAA

Jõulukuu teisel päeval, 2. dets 1991. a kell 19.00 toimus Helsinki Toomkirikus jõulukontsert, mille sissetulek läheb Eesti Meditsiiniraamatukogu toetuseks. Laekunud raha eest ostetakse arstiteaduslikku kirjandust ja kaetakse ka selle Eestisse saatmise kulud.

Kontserdi organiseeris Soome Meditsiini Keskraamatukogu koos Helsinki Ülikooli Raamatukoguga. Ürituse hingeks oli meditsiiniraamatukogu direktress **Riiva Sievänen-Allen**. Meie lugupidamine ja tänu temale tõelise jõuluüllatuse eest.

Soome-ugri rahvaste kultuuri seminar

oli oluline osa raamatukogupäevadest 19.—31. oktoobril, mille läbiv teema sel aastal oligi soome-ugri kultuur. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu, Eesti Rahvusraamatukogu ja EV Kultuuriministeeriumi põhieesmärk oli tutvustada lugejale raamatunäituste kaudu seda kirjandust, mis raamatukogudel *Fennougrica* alalt olemas on. Teisalt aga taheti hõimurahvaste raamatukoguhoidjaile Marimaalt, Komist, Handi-Mansi rahvusringkonnast, Mordvast, Karjalast, Udmurtiast, Komi-Permist ja Soomest pakkuda võimalust tutvuda meie raamatukogutööga.

Üks sisutihedamaid üritusi oli kahtlemata kultuuriseminar, kus Jaak Prozes kõneles hõimuliikumisest kui rahvuse elujõu allikast, Halliki Uibo soome-ugri rahvaste vaimse kultuuri ühisjoontest, Ingrid Rüütel nende rahvamuusika kättesaadavusest Eestis, Mare Lott võrdlevalt soome-estli raamatuloost ning Nikolai Tšinjajev mordva raamatust ja selle lugejast.

Raamatukogunduse aspektist kõige huvitavam oli kindlasti **Maire Aho** ettekanne, mille järgnevalt ka avaldame. Maire Aho arvas sedagi, et edaspidi võiksid niisugused seminarid toimuda igal aastal, sest inimeste huvi kaasa mõelda ja kaasa rääkida paistis olevat suur. Neid seminare võiks korraldada järgemööda igal soome-ugri maal, arvas Maire Aho.

K. MARAN

LOOMISEL ON URALISTIKA RAHVUSVAHELINE INFOSÜSTEEM

MAIRE AHO

Helsinki Ülikooli Raamatukogu teadur

Soome Akadeemia ja Nõukogude Liidu Teaduste Akadeemia algatasid 1987. a laiaulatusliku viieaastase projekti, mille eesmärgiks on luua uralistika uurimistöo andmepank ja anda välja trükitud bibliograafiaid. Teadusharudeks on arheoloogia, rahvateadused (etnograafia ja folkloristika), keeleteadus ja kirjandusteadus.

Ühisprojektist on võtnud osa ka Eesti Teaduste Akadeemia Ajaloo Instituut ning Keele ja Kirjanduse Instituut. Eestis jätkavad tööd Rahvusraamatukogu (uuem Eestis väljaantud kirjandas), Tartu Ülikooli Raamatukogu (Nõukogude Liidas ilmunud materjal) ning Keele ja Kirjanduse Instituut (ekspertdina).

I. Tagapõhi

Humanitaarsete teadusharude kohta on juba pikka aega tehtud raamaturegistreid; ka bibliografiatraditsioon on tugev. Elektrilised infotehnoloogilised vahendid ja süsteemid seevastu on nendes teadusharudes tarvitusele tulnud aeglasemalt kui loodusteadustes, tehnikateadustes, arstiteaduses. Põhjused on tihti olnud majanduslikud. Kaasa on mõjunud seegi, et arvutite kasutamisel rajanevad andmestikud keskenduvad kõige uuema informatsiooni töötlemisele. Vastupidiselt arstiteadusele võib aga humanitaarteadustes ka väga vana materjal olla niisama väärtuslik kui kõige värskemate uurimuste tulemused.

Praeguse infotehnoloogilise ajalaolu nõuab oma erialaga kursis olemine teadlaselt järjest rohkem aega. Uued infosüsteemid hoiavad väärtuslikku aega kokku, ja nende abil on heal juhul võimalik saavutada üllatuslikke, huvitavaid tulemusi, kui ühendada teadlase intellekt ja tehnika võimused.

Teabehankimise vahendid on aga tähtsad teistelegi informatsiooni vajavatele inimestele. Nende abil saab tervikliku pildi väljaannetest, mis teatud teemat käsitlevad, ja nad avavad raamatukogude kaudu tee kultuuri lätetele.

Uurali rahvad kõnelevad või on kõnelnud põhikeelena uurali keelkonda kuuluvaid keeli, soome-ugri ja samojeedi keeli. Enamikku neist keeltest räägitakse Põhja-Euraasias, lõunapoolsem on ungari keel Karpaatide madalikul.

Oma 6000 aasta pikkuse ajaloo vältel on uurali rahvad arendanud kõrgetasemelise vaimse ja materiaalse kultuuri, mis väljendub kunsti, folkloori, mütoloogia, elulaadi ja majanduse vallas. Ja kõik see kajastub loomuilikult keeles. Nende ilmingute uurimisega tegeleb uralistika — rahvusvahelise humanitaarse uurimistöo kogumahuga võrreldes kitsas ala, kuid väga oluline uurali rahvaste vaatepunktist. Suurepäraselt materjali pakub uralistika ka keelte ja kultuuride võrdlevale uurimisele.

II. Uralistika rahvusvaheline infosüsteem

Kõigi nende tarvis, kellele uralistika küsimused huvi pakuvad, on loomisel uus rahvusvaheline infosüsteem.

Soome Akadeemia ja Nõukogude Liidu Teaduste Akadeemia algatasid 1987. a laiaulatusliku viieaastase projekti, mille eesmärgiks on luua uralistika uurimistöo andmepank ja anda välja trükitud bibliograafiaid. Teadusharudeks on arheoloogia, rahvateadused (etnograafia ja folkloristika), keeleteadus ja kirjandusteadus.

Projekti lõpetamise tähtaeg on 1992. a. Soomes on projekti organiseerijaks olnud Helsinki Ülikooli Raamatukogu. Nõukogude Liidus on poliitilised sündmused tugevasti kõigutanud ka seda ettevõtmist. Algselt oli Nõukogude Liidus vastutavaks organisatsiooniks Nõukogude Liidu Teaduste Akadeemia Ühiskonnateaduste Instituut INION koos Eesti Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituudi ning Ajaloo Instituudiga.

Eesti kolleegid võtsid osa kõigist koostöö ettevalmistamiseks peetud koosolekutest ja olid aktiivsed projekti edendama. Kaks köidet jõuti lõpetada enne Eesti iseseisvumist. Arheoloogia osas kogus Eestiga seotud materjali teadur Vaima Kungur, rahvateaduste osas teadurid Ellen Karu, Anne Jakobson, Ruth Mirov, Karin Ribenis ja Külli Tammkivi. Ka kirjandusteaduslik materjal on kogutud ja toimetatud Moskvasse, selle eest on vastutanud teadur Naftoli Bassel. Trükist pole bibliograafia veel ilmunud. Keeleteaduse osas on tööd teinud teadurid Anu-Reet Hausenberg ja Maeve Leivo. Üle poole materjalist on salvestatud ja varem või hiljem jõuab kogu materjal arvutisse, varustatud vene- ja ingliskeelsete märksõnadega. Siiski ei oska veel praegu öelda, millal õnnestub luua andmebaas, kust informatsiooni oleks võimalik ka otsida. Materjali trükkimine ilmselt lükkub edasi.

Soomes ja Nõukogude Liidus on andmete salvestusel järgitud ühiseid põhimõtteid. See võimaldab elektrilist teabevahetust. Soomes on andmebaasi nimetus *Uralica* ja sellest antakse välja trükitud bibliograafiaid.

Eesti ja Nõukogude Liidu materjal on INIONi ühiskonnateaduste registris. Eestis aga pole kasutada isegi siin kogutud materjali või selle baasil tehtud magnetlinte! Ainult keeleteaduslik materjal jääb tervikuna siia.

Mõlemal maal koostatakse materjalist mahukas neljaosaline, teadus-
harude järgi jagunev teos «*Bibliographia Studiorum Uralicorum 1917—
1987*». Bibliokirjeid tuleb ca 30 000 ja trükitud bibliograafia mahuks
ca 2500 lehekülge, millest neljandik jääb indeksite alla.

Projekti kõrgeim juhtimisorgan on olnud rahvusvaheline redakt-
siooninõukogu. Igal bibliograafia osal on oma toimetaja ja toimetuskol-
leegium. Soomes finantseerib projekti Soome Akadeemia, Nõukogude
Liidus NL Teaduste Akadeemia.

Materjali kogumine, analüüsimine ja salvestus on põhimõtetelt ja
eesmärkidelt olnud võimalikult sarnased. Selleks on tehtud palju koos-
tööd. On püütud järgida rahvusvahelisi norme ja jõuda tulemuseni, mida
saaks kasutada rahvusvaheliselt nii info hankimisel kui ka vahetamisel.

Soome raamatukogud on teinud bibliograafiatööd intensiivselt juba
1970ndatest aastatest. Sellest on ühisprojekt saanud mitmekülgset kasu.
Uralistika rahvusvaheline infosüsteem ühendati Soomes juba kaua kasu-
tusel olnud süsteemiga. Kuna Soomes vastuvõetud otsused rajanesid
rahvusvahelistel soovitusel, võeti nad ka ühisprojekti aluseks. Materjali
registreerimisel on bibliokirje aluseks ISBDi (*International Standard of
Bibliographic Description*) normid. Infovahetuses kasutatakse rahvus-
vahelist normi ISO 2709 (*International Standard Organization*).

Materjali sisu kirjeldamiseks kasutatakse mitut süsteemi. Uralistika
materjal Soomes on osa mahukast rahvuslikust andmebaasist, mis on
klassifitseeritud UDK järgi. Kõik *Uralica*-andmestiku viited tuleb järe-
likult varustada madala UDK-numbriga.

Trükitud bibliograafia jaoks on eraldi koostatud sobiv klassifikat-
sioon. Tähtsamateks sisu kirjeldajateks on siiski märksõnad — vähemalt
kasutaja vaatepunktist.

Materjali indekseerimiseks on eksperdid koostanud iga teadusharu
märksõnade kogu. Siin on koostöö teadlaskonnaga olnud eriti tihe. Üle
saja teadustöötaja on süvenenud oma eriala terminoloogia küsimustesse
ja teinud ettepanekuid, millises ulatuses nende eriala peaks olema mater-
jalis esindatud.

Soome ja Nõukogude Liidu uurimistraditsioonide erinevused tulevad
ilmsiks nii märksõnastikes kui ka trükitud bibliograafiate klassifikatsioo-
nis. Märksõnad on enamasti ühised, aga kohalikke nähtusi on indekseer-
itud kohalike terminitega. Kuigi projekt oli algselt ainult kahe riigi
vaheline, on eesmärgiks kogu aeg olnud laiemat rahvusvahelist kasuta-
jaskonna teenindamine. Seepärast on soome- ja venekeelsetele märksõna-
dele lisatud ingliskeelsed vasted.

Eesti Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituudil on pro-
jektis oluline osa. Instituut on võtnud enda peale keeleteaduse märk-

sõnastiku tõlkimise eesti keelde. Rahvusvaheliste suhete elavnemisel on juttu olnud ka terminoloogia tõlkimisest saksa ja ungari keelde.

Soome andmestikku võetud kirjete pealkirjad on tõlgitud inglise keelde, juhul kui sobilikku inglis-, prantsus- või saksakeelset pealkirja või resüme'e nimetust ei olnud olemas. Mitmelt poolt on esitatud ka soov, et andmestik varustataks lühikokkuvõtetega. See pole suure töömahu tõttu siiski olnud võimalik.

III. Projekti jätkamine ja laienev rahvusvaheline koostöö

«*Bibliographia Studiorum Uralicorum*» eessõnas öeldakse uralistikalase uurimistöo laiendamise kohta järgmist: «Möödunud aastakümnete vältel on urali keeleteaduse, etnograafia, kirjandusteaduse ja rahvaluuleteaduse, samuti arheoloogia ja antropoloogia alane teadustöö väga palju laienenud ja levinud järjest rohkem ka sellistesse maadesse, kus neid keeli kõnelevaid rahvaid algselt pole elanud. Viimase seitsmekümne aasta jooksul on teadustöö maht suurenenud eriti Nõukogude Liidus, Soomes ja Ungaris, aga märkimisväärseid uralistika teaduskeskusi on tekkinud ka mujal, näiteks Rootsis, Norras, Saksamaa Liitvabariigis, Tšehhoslovakkias, Madalmaades, Austrias, Itaalias, Prantsusmaal, Suurbritannias, Ameerika Ühendriikides, Kanadas ja Jaapanis. Seda võrd rahvusvaheliseks arenenud teadusala vajab ajakohast ja mitmekülgset informatsiooni- ja dokumentatsioonisüsteemi.»

Kui Soome—Nõukogude projekt 1992. a valmis saab, on kogutud 70aastast perioodi haarav mahukas humanitaarkirjanduse materjal nii arvuti mällu kui ka suureks bibliograafiateoseks. Need tulemused nõuavad aga töö jätkamist ja laiendamist. Diskussioon uue rahvusvahelise koostöö üle on juba algatatud. Soomes 1989. a korraldatud sümposiumil ja Ungaris 1990. a peetud fennougristide kongressil kavandati uralistika rahvusvahelise infosüsteemi tulevikku. Jõuti keeleteaduse laiahaardelise andmebaasi projekteerimiseni. Järgmine nõupidamine on novembrikuus Ungaris. Seal võetakse kõne alla eriti süsteemiga seotud rahvusvahelised lepingud.

Soomes läheb *Uralica*-töö edasi. Uut materjali indekseeritakse ja salvestatakse pidevalt, tahetakse läbi töötada ka vanem, enne 1917. a väljaantud kirjandus. Arheoloogia materjali eest vastutab muuseumiameti raamatukogu, rahvateaduste ja kirjandusteaduse materjali eest Soome Kirjanduse Seltsi raamatukogu ja keeleteaduse materjali eest Kodumaiste Keelte Uurimiskeskuse raamatukogu.

Eestis hoolitseb töö jätkumise eest Rahvusraamatukogu, kes vastutab uuema Eestis ilmunud kirjanduse kogumise, indekseerimise ja salvestamise eest. Nõukogude Liidus ilmunud materjali eest vastutab Tartu Ülikooli Raamatukogu. Keele ja Kirjanduse Instituudil on eksperdi roll.

Soome asjatundjate ringis vahetatakse ka laiemalt mõtteid rahvusliku ja rahvusvahelise humanitaaria erialabibliograafiate koostamisest. Aktuaalseteks teemadeks on märksõnakataloogide arendamine, klassifikatsioon, transliteratsiooniga seotud probleemid, eri tähestikkude kasutamine ühes ja samas andmestikus, nõuandvad nimekujude kogud ja soome bibliograafiatöö suhted rahvusvaheliste andmepankadega.

IV. Töö võlu

Ma olen isiklikult tegelnud *Uralica*-projektiga algusest peale, seega juba üle nelja aasta. See aeg on olnud nagu põnev uurimisreis. Poliitilised sündmused Nõukogude Liidus on järjest selgemini osutanud, et ka uurali rahvastele on oma keele ja kultuuri alleshoidmine vajalik, ja see jällegi on lisanud meie tööle motivatsiooni. Koostöö eri alade spetsialistidega on olnud ergutav ja võimaldanud näha oma tööd päris uuest vaatevinklist. Ma loodangi, et areneb pidev dialoog teadlastega, nii et andmebaas hakkaks ajapikku uurimistööd teenindama.

On läinud raskeks hankida meil Eestis ilmuvat kirjandust

TIIU VALM

ERR raamatukogunduse osakonna juhataja

Laienenud otsesidemed välisriikide raamatukogudega on rikastanud meie teadmisi ja raamatukogud on saanud hinnalisi kingitusi oma kogude täienduseks. Teadusraamatukogudesse on jõudnud väärtuslikke teatmeteoseid ja välis-eesti kirjandust võivad nüüd lugejaile pakkuda isegi paljud külaraamatukogud.

Probleem on kerkinud sealt, kust nagu ei osanud oodatagi. Nimelt on läinud raskeks hankida meil Eestis ilmuvat kirjandust. Kahjuks ei ole sellest murest vabad ka need raamatukogud, kes saavad sundeksemplari. Põhjusi on mitmeid: on siginenud hulgaliselt erakirjastajaid, kelle toodangust puudub info (seda on ainult ajalehes «Sirp»); enam ei saa raamatuid ette tellida temaatiliste plaanide kaudu, sest neid ei koostata enam (1992. aastaks on olemas vaid kirjastuse «Olion» tellimisplaan); sundeksemplare ei saadeta; seni peamine eestikeelse kirjandusega varustaja — Eesti Bibkollektor — komplekteerib raamatukogusid sellega, mida kirjastajad Raamatukaubastule pakuvad.

Selleks, et teada saada, missuguseid lootusi olukorra parandamiseks võib panna Eesti Bibkolektorile, toimus septembris keskraamatukogude komplekteerimisosakondade juhatajatel kohtumine Eesti Raamatukaubastu direktori Feliks Sohaga. Raamatukoguhoidjaid huvitas kõige enam, kust saada teavet uudiskirjandusest.

Härra Soha pidas kõige adekvaatsemaks infoks ajalehes «Sirp» ilmutavat, kuigi seal ei informeerita 100protsendiliselt kogu raamatutoodangust. Läbi Bibkolektori saab tulla ainult see kirjandus, mida kirjastaja soovib Raamatukaubastu kaudu turustada. Turumajandusele üleminekul on kirjastajal õigus ise otsustada, mida kaubaga teha, kas minna tänavanurgale müüma või anda kauplusse. Sellega tuleb meil lihtsalt harjuda. Kui kirjastaja ei tule Raamatukaubastusse, ei jõua see neid ise üles otsida. Härra Soha arvas, et väljaspool nende süsteemi turustatakse siiski väiksem osa erakirjastajate toodangust, millega aga raamatukoguhoidjad sugugi nõus ei olnud.

Raamatukogud on sageli segaduses, kas kaupluses nähtud raamatut saab Bibkolektorist või on õigem kohe ära osta. Jääd ootama Bibkolektori pakkumist, aga võib-olla seda ei tulegi, raamat hilineb raamatukogusse või saab kaupluseletiltki otsa? Infovaegus on põhiline häda. Siin jääb praegu ainult loota raamatukogude endi aktiivsusele info hankimisel, kuni infolevi korraldatakse nii, et kasu oleks mõlemapoolne — kirjastajad saaksid kaupa reklaamida ja raamatukogud vajalikud raamatud hankida. Mõtted, kuidas sobiv infolevisüsteem välja töötada, on juba raamatukoguhoidjate hulgas liikvel.

Raamatukaubastu aga näeb uut perspektiivi komisjonikaubanduse sisseseadmises. Kirjastajal peaks ju olema hõlpsam tuua toodang suurte partiidena Raamatukaubastusse, kui see garanteerib talle sama tasu mis kaupmees. Raamatukaubastu tahab muutuda kasulikumaks partneriks, kui seda on kauplused. Härra Soha tunnistas, et Raamatukaubastu süsteem on ajast ja arust ning nad püüavad muuta seda paindlikumaks. On koostatud tulevikumudeleid, millega seoses Raamatukaubastu on esitanud Majandusministeeriumile taotluse saada rendiettevõtteks, kusjuures raamatukauplused jääksid kõik omaette. Kultuuriministeerium on seda taotlust toetanud. Raamatukaubastul ei ole mingit huvi Bibkolektorist lahti öelda.

Inflatsiooni kasvades suureneb raamatukogude tähtsus, arvab F. Soha. Raamatukogude kui kindlate partnerite varustamine kirjavaraga pakub Raamatukaubastule suurt huvi.

Praegu veel teadmata probleemid seisavad raamatukogude ees võõrkeelse kirjanduse komplekteerimisel. Vähemasti venekeelset kirjandust on seni raskusteta saadud Bibkolektori kaudu.

Raamatukaubastu arvab, et vahetuskaubandusele orienteeruda pole mõtet, sest meil midagi vahetada ei ole. Jääb vaid loota, et tehingute sõlmimiseks saadakse konverteeritavat raha või kliiringut.

Ollakse valmis tegema koostööd iga maa ja kirjastusega, kui oleks valuutat, kuid Raamatukaubastu seda ise ei teeni. Valitsusele on valuutasaamise taotlus esitatud, kuid reaalset katet pole. Venekeelse kirjanduse saamise asjus on toimunud jutuajamisi üleliidulise organisatsiooniga «Союзкнига», kes on seni olnud valmis kontakti jätkama. Praegu «Союзкнига» süsteem õigustab ennast, arvas F. Soha. Ka enamik liiduvabariike on olnud nõus meid kirjandusega varustama.

Tegelikult on eespool nimetatud võimalused rajatud lootustele ja seetõttu üsna ebakindlad, raamatukogud aga vajavad uusi raamatuid ka tulevikus. Selleks on Eestis vaja seadustatud sündeksemplari süsteemi ja võimalikult täielikku infot uudiskirjandusest. Kuni seda pole, peavad raamatukogud ise info levitamist korraldama, vähemalt senikaua, kui kirjastajad hakkavad oma toodangut korralikult reklaamima. Juba ammu ootavad raamatukogud, millal luuakse asutus või organisatsioon, mis varustaks neid kõige vajalikuga (raamatud, rakendus-trükised, köitmine, spetsiaalsed raamatukogutöö vahendid, mööbel ja veel palju muud). Kas selleks asutuseks võiks kujuneda Bibkolektor?

USA kirjastajad otsivad koostööd raamatukoguhoidjaga

LEILI GASMAN

(Referaat)

Kirjastajail ja raamatukoguhoidjail on üks ühine eesmärk — anda lugejaile lugemist. Kirjastaja on eelkõige ärimees, keda huvitab tulu. Raamatukoguhoidjat peetakse kultuuri edendajaks, info vahendajaks. Kuigi raamat neid kaht elukutset ühendab, on nende tegevusvaldkonnad erinevad. USA kirjastajad ja raamatukoguhoidjad leiavad, et lähitulevikus peaksid nad teineteisele rohkem lähenema, edukamat koostööd tegema, sest üks hakkab üha enam teisest sõltuma.

Alljärgnevalt annaksimegi lühiülevaate **USA kirjastustegevusest ja raamatukogude komplekteerimise probleemidest.**

1980ndail aastail arenes kirjastustegevus jõudsalt eelkõige tänu uue tehnoloogia kasutuselevõtule. Nii kirjastamine kui raamatud läksid kallimaks ja seetõttu sattusid kirjastajad teatud finantsraskustesse. Paljud tunnustatud ja elujõulised kirjastused ühinesid, mis aitas ühelt poolt majanduslikest raskustest üle saada ja teisalt ka oma tarbijaskonda pare-

mini teenindada. Näiteks *Springer Verlagiga* on liitunud üheksa iseseisvat kirjastust. Muutusi on toimunud ka trükiste laadides.

Laialt on levinud müümata raamatute nimekirjade trükkimine (*backlist*). Seda laadi trükis on kirjastajale uus ja hõlpus äritehing, raamatukoguhoidjale aga hea võimalus muretseda kadunud või «kapsaks» loetud raamatute asemele uued.

Kirjastajad arvavad, et sajandi viimane aastakümme saab teatmeteoste kuldseks ajastuks, sest nõudlus teatmeteoste järele on infoajastul eriti suur. Juba on lühikese ajaga ilmunud palju eriilmelisi entsüklopeediaid. Mitmed kirjastused ongi spetsialiseerunud ainult teatmeteoste loomisele. Seega on kirjastustegevuse meelelahutuslikule rollile lisandunud ka arvestatav infovahendaja roll. Ja kuigi tänapäeval vajatakse infot väga laias ulatuses, lähtuvad mitmed kirjastajad eelkõige perekonna vajadustest, sest Ameerikas on moodi tulnud paljulapseline kahe vanemaga perekond. Siit ka eelisteemad — lapse hoidmine ja kasvatamine, üldine kommertsinfo jne. Teatmeteoste väärtus oleneb otseselt nende koostajate kompetentsusest, suhtumisest oma kohustustesse. Piltlikult öeldes on raamatuturul head ja halvad entsüklopeediad. Esimete koostajateks on kirjastuste koosseisulised töötajad, kes kasutavad kontrollitud andmebaase; teine osa seevastu on juhuslike autorite looming, millel puudub kirjastuse sisuline kontroll.

Praegu on küll Ameerika Ühendriikides teatmeteoste kirjastamise buum, kuid mitte kõik teatmeteosed ei sobi raamatukogudele. Sellegipoolest muretsevad raamatukogud endale neist märkimisväärse osa. Ja ikkagi peetakse teatmeteoste peamiseks ostjaks üksikostjat raamatukaupmeeste vahendusel.

Uus infotehnoloogia on toonud kaasa ka sootuks uued väljaanded — audiovisuaalsed vahendid, magnet- ja laserkettad, *on-line* süsteemi infoandjad, CD-ROMi vahendid jne. Selles valdkonnas seisab kirjastaja ja raamatukoguhoidja laialdane koostöö alles ees.

Omaette probleemideringi kuuluvad optimaalne trükiarv, kordustrükid ning kaanematerjal.

Kaua aega on ütlus «raamat on läbi müüdud» põhjustanud raamatukoguhoidjatel pingeseisundit. Oma abitust tundes pöörduetakse kirjastaja poole kordustrüki palvega. Läbimüüdud raamat annab tunda eriti järelkomplekteerimise puhul, kuid mitte ainult. Praegu ollakse silmitsi uute raskustega — uusi raamatuid tuleb nii palju juurde ja nad müüakse nii kiiresti ära, et raamatukoguhoidja ei jõua õigel ajal jaole. **1988. a selgus Ameerika Raamatukoguühingu eriuuringu tulemusel, et ainult 25% kirjastatavatest raamatutest oli raamatukoguhoidjaile teada.** Seega annab tunda infovaegus. Raamatukoguhoidja aga tunneb saamata jäänud raamatute pärast tõsist muret. Raamatukogu võetakse kui infokeskust ning vajalike infoallikate puudumine kahjustab raamatukogu

mainet. Eriti tundlikud on kolledžite ja ülikoolide raamatukogud, kui neil jääb vajaka teaduskirjandusest, mida vajatakse akadeemiliste programmide täitmisel. Rahvaraamatukogudest on halvemas olukorras lastekogud, kus napib kõvakaanelisi juturaamatuid. Muret teevad kõigile raamatukogudele väikesetiraažilised ja trükiharuldased väljaanded.

Kirjastajad ei ole eriti huvitatud kiirest trükikordusest, sest see nõuab mitmeid õiguslikke asjaajamisi, kuid ei ole ka hea, kui raamat liiga pikka aega laos seisab. Üldiselt ilukirjandusel, eriti pehmeakaanelistel juturaamatutel, pole pikka riulil ootamise aega. 1979.—1980. a oli kordustrukis 61,5% ja 1980.—1985. a 58,9% ilmunud raamatuist.

Raamatukoguturg on paljudele kirjastajatele siiani avastamata, ja kuna ei tunta raamatukogu spetsiifikat, suhtutakse sellesse kui mingisse salapärasesse maailma. Raamatukoguturul on omad iseärasused, mida tuleb kindlasti teada ja arvestada. Igal raamatukogul võivad olla oma erisoovid, mis ajas kiiresti muutuvad. Nõudmised erinevad paikkonniti, raamatukogude tüübi ja suuruse järgi. Ilukirjandust ostavad aga raamatukogud raamatuturul vist kõige rohkem.

Üldiselt soovib raamatukoguhoidja kirjastajailt raamatute paremat jaotamist, kiiret ja operatiivset infot, head teenindamist. 1989. aastast on 600 teadusraamatukogu tarvis loodud kaks andmepanka *BookQuest* ja *SerialsQuest* info paremaks hankimiseks. Kolledžite raamatukogudele on mõeldud PUBNETi andmebaas. Kuid näiteks New Yorgi Avalikul Raamatukogul käib komplekteerimine vaevaliselt, kohmakalt ja pikaldaselt. Sageli kulub ühe raamatu ülesleidmisele neli kuud. Selle aja peale on aga raamat müügil kadunud. Paljud kirjastajad on eksperimendi korras püüdnud aidata raamatukogusid otsesidemete sõlmimise teel. On välja pakutud ka niisugune projekt, et raamatukogu ostab kirjastuselt teatud õiguse käsikirjabaasi üle, mis tähendab, et ta saab kohe x eksemplari trükiseid enne kõiki teisi.

Viimasel ajal on paljud kirjastused ja raamatukogunduslike ajakirjade toimetused läinud koostööle selles suunas, et igas ilmuvas ajakirjanumbris tutvustatakse kirjastuste müügile tulevaid raamatuid. Nii kirjastajad kui raamatukoguhoidjad peavad sellist infolevitamise viisi praegustes tingimustes küllaltki efektiivseks. **Tulevikku nähakse aga kirjastuste ja raamatukogude otsesidemetes ilma raamatukaupmeeste vahendusega.**

Refereeritud artikleist:

B. Hoffert. Publishers are Looking at You! // Libr. J. 1991. Vol. 116. No 3. P. 146—148.

W. W. Williams. It's out of Print? // Libr. J. 1991. Vol. 116. No 3. P. 155—160.

Kolm päeva, mis vapustasid maailma

18.—24. augustil toimus Moskvas IFLA järjekordne (57.) konverents, mille teemaks oli «Raamatukogude ja kultuuri vastastikune mõju». Aastad 1988—1997 on UNESCO kuulutanud kultuuri arendamise kümnendiks maailmas. Konverentsil käsitleti raamatukogude osa kogu maailma kultuuri, eriti rahvuskultuuride arengus, raamatukogu osa uut moodi mõtlemises. Kaheksa põhiprogrammi raames töötasid 32 sektsiooni ja 11 ümarlauda. Arvuka Eesti delegatsiooni liikmetest esinesid ettekannetega Aira Lepik lasteraamatukogude sektsiooni ja lugemisuuringute ümarlaua tööseminaril, Lauri Lepik raamatukoguhoidjate ühingute ümarlauas ja Anne Rande kooliraamatukogude sektsioonis.

Neid päevi Moskvas meenutab TPedI raamatukogunduse kateedri juhataja ÜLLE PAPP:

Me läheme Venemaale ikka kerge eelarvamusega. Eestist said sel aastal minna väga paljud. Meile oli korraldatud suurepärase vastuvõtt IFLA keskuses — Moskva Rahvusvaheliste Suhete Keskuses. Teenindamine oli tasemei. Kõik meie delegatsiooni liikmed said endale IFLA materjalid, mis oli kena vastutulek, sest osa inimesi tuli ainult paariks päevaks näitust külastama. Esmamulje IFLAst oli niisiis väga meeldiv.

Esmaspäeva hommikul raadiot kuulates või TVd vaadates sai meile küll kohe selgeks, et toimumas on riigipööre, ja terve päeva oli sees imelik värin. Me oskasime väliskülalistest tuhat korda paremini ette kujutada seda terrorilainet, mis järgneb, osa meist hakkas juba koju sõidule mõtlema. Ametlik avamine pidi olema samal päeval kell kolm.

Avatseremoonial oli küll raske istuda, sest võõrustajad käitusid nii, nagu ei olekski midagi juhtunud. Vaid kultuuriminister Gubenko vabandas, et ta ei ole saanud ühendust võtta uue valitsuse juhtidega (tema oli ka ainus minister, kes hiljem keeldus nendega koostööst), kuid arvas, et konverents alustab siiski oma tööd, kõik läheb esialgse plaani järgi ja osaliste ohutus on tagatud. Kui tulid sõnavõttud, mis loomulikult olid varem valmis kirjutatud, ja neis ei pööratud putsile üldse mingit tähele-

panu, tekkis vastumeelne hoiak kogu IFLA-seltskonna suhtes. Ametlik avamisprogramm läks oma muusikaliste vahepaladega lõpuni.

Väga suur rahutus oli küll hinges. Mõned meist olid Moskvas väliskülaliste saatjatena, ja oli selge, et me enne oma külalisi siit ära ei sõida. Esimene rõõmustav elamus sel päeval, mis pinge maha võttis, oli näha moskvalasi kogunemas Vene Ülemnõukogu hoone (valge maja) juurde. Kalinini prospekt oli juba liiklusele suletud, tänav oli tühi ja rahvas läks rahulikult, enesekindlalt seda hoonet kaitsma. Õhtul hilja, üheteistkümne ja poole kaheteistkümne vahel, nägin esimesi tanke kaitsjate poolele üle tulemas. Meil on stereotüüp — vene tank sõidab, rahvas karjub hurraa ja toob lilli. Sellel oli siiani meile vaid üks tähendus, kuid nüüd tähendas seesama vaatepilt hoopis midagi muud. Alles siis, kui nägime, kui rahulikud ja enesekindlad on moskvalased, kadus sise mine värin ja sai selgeks, et päris lihtsalt see «pööramine» siiski ei lähe.

Eesti esindus asub üsna valge maja juures, IFLA-maja lähedal üle tee, seega liikusime pidevalt barrikaadide vahel. Esmaspäeval seisime tükk aega tänava ääres ja ootasime, millal tuleb tankide rivisse väike vahe, et üle tee saaks. Pärastpoole me neid tanke enam ei kartnud. Kuid vapustavad sündmused olid veel ees ja nende kaja kostis esinduse hoonesse. Me olime selles mõttes eelisolukorras, et esinduses oli *Baltic News Service*'i toimetus ja nii oli meil kogu aeg teada, mis toimub Eestis või teistes Balti riikides ja ka Moskva linnas. See rahustas. Teiseks oli väga meeldiv, et elasime koos väliskülalistega, sest isekeskis oleks olnud sündmustest raske üle olla.

Otsustasime, et me ei lähe valitsuse vastuvõtule, mis pidi toimuma kolmapäeval, ning käisime kõik miitinguil Jeltsinit toetamas ja loosungeid hüüdmas. Mulle tundub, et kõige selgemini mõistsid kujunenud olukorda soomlased ning leedulased ja lätlased.

Õhtul kehtis juba liikumiskeeld ja öösel tulistati. Esinduse lähedalt sõitsid oma garaazist välja tuletõrjeautod.

Baltic News Service'i poistele peab au andma, nad olid vahvad — ööd ja päevad läbi magamata, kogu aeg tänavatel või valges majas, SAT TV abil ühenduses teiste maade infokeskustega. Töö käis öö läbi.

Kolmapäev oli üleüldine rõõmupäev. Jeltsini poole üle tulnud tankidiviisid sõitsid Kremli juurde ja kesklinna. Õhtul oli Kremli Kongresside Palees IFLA osalistele valitsuse vastuvõtt. Kuna valitsust ei olnud, siis oli palees kultuuriminister üks. Vastuvõtul toimus üleüldine vennastumine. Kuna vahepeal olid Eesti, Läti ja Leedu kuulutanud end iseseisvaks, oli see ühtaegu ka iseseisvumise pidu. IFLAl ei ole kunagi tantsitud, aga sellel rõõmsameelsel peol pani nende traagiliste sündmuste õnnelik lõpp kõiki tantsima.

Kuidas kulges kõige selle taustal IFLA töö, kas kõik toimus plaani järgi ja midagi ei muudetud?

Jah, konverentsi töö läks täpselt nii, nagu oli planeeritud, ja võib ainult oletada, kui kole see oleks olnud, kui sündmused oleksid arenenud pöördumatut rada. Ettekanded peeti kõik muutmata kujul ära, aga nüüd omandasid nad teise tähenduse, eriti kui asi puudutas kolmanda maailma maid, iseseisvust ja vabadusvõitlust. Algul mõni ikka vihjas oma ettekandes päevasündmustele, aga üldmulje oli, et konverentsile need korda ei lähe. Põhjamaade delegatsioonid tegid juhtkonnale esildise, et konverents katkestataks (see oli vist teisipäeval), aga Hans-Peter Geh teatas vastuseks, et kuna on tehtud nii palju ettevalmistusi, siis tuleb tööd jätkata senikaua kui võimalik.

Mina ise osalesin hariduse ja täienduskoolituse sektsioonis Moskva Kultuuriinstituudis. Vastuvõtt seal oli südamlük ja suurejooneline, samuti lõpetamine: üliõpilaste täiesti professionaalsel tasemel kontsert oli nii rõõmsameelne, et pidin kogu aeg mõtlema, mis enesetundega nad oleksid tantsinud siis, kui riigipööre oleks õnnestunud.

Õhkkond IFLA oli meeldiv, ei olnud mingit võõrastamist. Selles vist ongi IFLA põhiolemus — kõik on nagu omainimesed, ükskõik mis nahavärvi keegi on või kust riigist pärit. Saab sõlmida vajalikke sidemeid ja probleemid silmast silma läbi arutada.

Te osalesite haridustöötajate sektsioonis. Mida seal arutati?

Seal olid valdavalt vene kolleegide ettekanded. Moskva Kultuuriinstituudi ettekanded jäid tutvustamise tasemele. Bulgaarlased ja inglased pakkusid välja mõtte, et meie eriharidust peaks ikka saama ülikoolist, et haridus oleks võimalikult mitmekülgne ja mitte instituudikeskne, nagu see praegu Venemaal on. Meil Eestis on õnneks olnud juba enne kontakte välismaailmaga ja me oskame näha neid asju natuke teistmoodi.

Täienduskoolituse arutelul esinesid Lenini-nim raamatukogust Lidia Martõnova ja Moskva K1st Tatjana Korotõgina. Nad otsisid võimalusi täienduskoolituse süsteemi väljaarendamiseks Venemaal. Neil on vähe raha ja nad leiavad, et oleks otstarbekas õpetada raamatukogus, aga tõendeid, diplomeid ja tunnistusi anda välja kõrgkoolis. Meile jääb see küll natuke arusaamatuks. Huvitav oli kuulata Jugoslaavia esindaja sõnavõttu sellest, mis motiividel raamatukoguhoidja üldse ennast täiendada hakkab.

Teises sektsioonis, mille tööst ma osa võtsin, olid arutlusel lugemisuringud ja raamatukogunduslikud uuringud. Sain üpris hea pildi, kuidas on praegu maailmas organiseeritud meie eriala uuringud ja kui laialt üldse on levinud kirjaoskus. Et me lugeda ja kirjutada oskame, ei tähenda veel, et me ka lugema ja kirjutama jääme. Kirjaoskamatute

protsent näiteks Ameerikas on üpris hirmuäratav. Me peame ennast praegu lugevaks rahvaks. Kui meil audiovisuaalne kommunikatsioon samuti valdavaks saab, võib juhtuda, et ka meil hakatakse üha vähem lugema ja kui loetaksegi, ei tarvitseta alati loetust aru saada. Nii et natuke ohtu aimasime ka arenenud riikide poolt.

Kolmandas sektisoonis, kus ma osalesin, tutvustati Põhjamaade raamatukogubusse ja nende teenindust. Meie raamatukogu on olnud väga enesekeskne, peame end rohkem avama ja ikka teenindaja rollis tundma. Rootsi kolleegid näiteks sõidavad isegi paatidega saartele raamatuid viima.

Ega me neil koledail õhtuil väljas ei tahtnud käia. Ühes meie toas käis pidev rahvusvaheline seltsielu võileibade ja kohvijoomisega (õigemini pideva kohvikeetmisega). Rootslased lahkusid varem, soomlased olid kohal peaaegu lõpuni. Loomulikult sai niisuguses vestluses arutada küll kriisisündmusi, küll ka erialaküsimusi.

Väga meeldiv oli meie hõimurahva toetus, Soome kolleegid on ikka hingelt ja vaimult meiega koos, elavad meile kaasa. Sellest jäi soe tunne südamesse, ilma nendeta oleks olnud palju raskem neid koledaid päevi üle elada ja rõõmgi oli pärast sedajagu suurem. Ma pean kiitma saatust ja kõiki neid, tänu kellele sain sel IFLA! osaleda, paberi kaudu pole kontakt ikka see mis vahetel suhtlemisel.

Eesti Lasteraamatukogu direktor ANNE RANDE esines Moskva IFLA! ettekandega «Kultuuripärand ja kultuuriväärtuste propageerimine ja levitamine lastele kirjanduse kaudu».

Tema muljeid riigipöördpäeva hommikust.

Jõudsime oma suure grupiga Moskvasse pühapäeva, 18. augusti hommikul. Oli lubatud, et kõik, kellel on ettekanne (ka mina), ööbivad Eesti esinduses, aga meid viidi koledasse äärelinna võõrastemajja, mis tekitas minus juba kohe stressi. Hakkasime kõik koos konverentsi toimumispaika otsima. Korraldus oli seal kena, osales palju välismaalasi (umbes 1000 inimest). Saime oma materjalid kätte. Vastuvõtjad, vene raamatukoguhoidjad, olid kõik väga sümpaatsed inimesed. Sain teada, et minu ettekanne on kell 9 hommikul. Kuidas äärelinnast õigeks ajaks kohale saada? Cilia Laud Rahvusraamatukogu reklaamiosakonnast muretsetes mulle koha Eesti esindusse, suur tänu talle.

Esmaspäeva hommikul pool kaheksa läksin sööma. Ülle Papp hüüdis liftiukselt murtud häälega, silmad vees: «Riigipööre!» Sõitsime koos alla, televiisor oli lahti, inimesed kõik seal ümber, ja algul ei saanud arugi, mis toimub, nagu oleks olnud saade mingilt teiselt planeedilt tulnud ebarditega. Hakkasin nutma, nutsid teisedki. Helistasin kohe Tallinna, abikaasa ei teadnud vee! midagi. Palusin teda hoida lapsi.

Kell 9 pidi mul olema ettekanne. Tundsin, et ma ei suuda minna auditoriumi ette, kus on koos inimesi igast maailma nurgast, ja öelda, mis on toimunud, ajan ju nii teised ka paanikasse. Soomlased püüdsid iseennast ja meid rahustada. Ei tea isegi, miks ma siiski otsustasin ettekande pidada. Küllap mõtlesin, et praegu ei pääse ma siit niikuinii kuskile. Evi Rannap palus mõelda sellele, et võib-olla olen ma viimane inimene, kes saab öelda tõde Eesti kohta. Mind tõukas tagant ka mingi seesmine kohuse- või vastutustunne, teadmine, et mul on selja taga oma raamatukogu, eesti raamatukogundus ja eesti lapsed.

Konverentsile minnes möödusime valgest majast, seal paistis täiesti vaikne olevat. IFLA keskuses oli ka kõik rahulik, ei olnud mingit paanikat, kõik inimesed vist ei teadnudki veel, mis on juhtunud, või nad ei mõistnud seda.

Läksin kohe üles oma sektsiooni ruumi. See ei olnud eriti suur ja sünkroontõlget seal ei tehtud. Mul oli ettekande tekst vene, saksa ja inglise keeles. Inglise keelt oskan ma halvasti, tahtsin teha ettekande saksa keeles. Siin tekkis väike arusaamatus kooliraamatukogude sektsiooni esinase Lucilla Thomasega, kes tahtis, et ma esineksin inglise keeles või et keegi teine loeks minu ettekande ette. Sellega ma nõus ei olnud, sest saksa keel on ju IFLA ametlik keel. Vaidluses tuli mulle appi Imbi Kuusik Rahvusraamatukogust. Eraldi tahan tänada Kalju Tammaru, kes oli tulnud ka minu ettekannet kuulama, ehkki tal oii muid kohustusi. Tema kohalolek aitas mind palju. Seal oli veel teisigi meie omi. Lõpuks läks nii, et lugesin saksa keeles lõigu ja see tõlgiti inglise keelde. Tagantjärele arvan, et mu tekst kaotas seetõttu palju. Tõikisid sakslased ja arvatavasti ei jõudnud kohati iva pärale. Esimesed kaks kolmandikku teksti lugesin täiesti monotoonselt, muidu esinen ma palju emotsionaalsemalt, lõpp hakkas nagu paremini minema. Saal oli rahvast täis, pärast esinemist sain mitu toetavat kirja. Jagasin laiali ingliskeelseid reklaamlehti meie raamatukogu kohta. Pärast tuli minu juurde palju inimesi, kes tahtsid sidemeid luua. See on halb, et ma ei oska inglise keelt. Õppige, noored, keeli!

Ära minnes läksime jälle valgest majast mööda, siis oli seal juba rohkem liikumist. Arbati nurgal sõitsid meile vastu soomustranspordööri. Seda enam küpses mul mõte kohe koju sõita, polnud ju teada, mis seal toimub. Tundsin, et minu missioon siin on läbi, olin teinud kõik, mis mulle jõukohane, mul ei ole mingit halba tunnet.

Küsitles ENE RIET

Peterburi Raamatukoguühingu aastakoosolek

Venemaa rahvusraamatukogus

LAURI LEPIK
ERR teadusdirektor

28. novembril 1991. a toimus Leningradi Raamatukoguühingu aasta-koosolek. Õigupoolest oli see juba teine aastakoosolek sel aastal. Esimene, mais toimunu, ei olnud kvoorumi puudumise tõttu otsustusvõimeline. Analoogselt ERÜ põhikirjale annab ka Leningradi Raamatukoguühingu põhikiri teistkordsele aastakoosolekule otsustusõiguse kvoorumist olenemata. Venemaa rahvusraamatukogu — Saltõkov-Štšedrini nim Riikliku Avaliku Raamatukogu konverentsisaali koguneski 28. novembri pärastlõunaks ca 50 inimest 450 registreeritud liikmest.

Päevakorras oli esimese küsimusena muudatused põhikirjas, järgnesid ühingu presidendi aruandekõne, läbirääkimised ning uue juhatuse, presidendi ja revisjonikomisjoni valimised.

Põhikirja viidi sisse järgmised uuendused: juhatuse, presidendi ja revisjonikomisjoni valimisi võib nüüdsest korraldada ka lahtistena. Sisseastumismaks tõsteti 1 rublalt 10 rublale ning aastamaksuks määrati 1% kuusissetulekust. Muudeti ka ühingu ametlikku nimetust: senise Leningradi Raamatukoguühingu asemel on nüüd PETERBURI Raamatukoguühing (PRÜ).

Tegevusaruandega esines PRÜ president professor Arkadi Sokolov. Ta märkis, et ühiskonnas valitsev kriis mõjutab paratamatult ka ühingu tegevust. PRÜ on oma kahe ja poole tegutsemisaasta jooksul suutnud korraldada mitu suurüritust (näit Leningradi linna ja oblasti raamatukogutöötajate kongress 1989. a, Venemaa Raamatukoguühingute Föderatsiooni asutamiskonverents 1990. a), kuid põhieesmärki — Peterburi raamatukoguhoidjate konsolideerimist ja ühistööle kaasamist — pole saavutatud. Argumendina esitas prof A. Sokolov sel aastal Peterburis korraldatud ekspertküsitluse tulemused. Küsitleti 189 raamatukogunduse praktika ja erialase täienduskoolituse eksperti. Vastates küsimusele «Mida ootate Peterburi Raamatukoguühingult?», eelistasid eksperdid eelkõige selliste küsimuste lahendamist, nagu palga ja pensionimäära tõus, sanatooriumide ja puhkekodude tuusikute jaotamine, mööbli ja majapidamistarvete müügi korraldamine jne. Ainult kaks inimest 189st arvas, et esikohale tuleb seada erialase suhtlemise võimaluse tagamine, uute ideede ja lahenduste leidmine ning propageerimine, kvalifikatsiooni

tõstmise vormide (seminarid, kursused, *workshopid* jne) arendamine. Uuringu tulemused ajendasid prof Sokolovi esitama kaks arenguvarianti: kas PRÜ jätkab tulevikus kutseühinguna või muutub täielikult ametiühinguks. Ette rutates võib öelda, et enamik läbirääkimistel sõna võtnud kolleegidest toetas siiski kutseühingu arenguteed.

A. Sokolov nägi PRÜ põhilisi tegevussuundi järgmises:

1. **Ettevõtlus** — teenida raha ühingu ülesannete realiseerimiseks. PRÜ on senini olnud küllaltki sõltumatu, ta ei tegutse ühegi riikliku institutsiooni «juures» või «kaasabil». 1991. a täitis PRÜ lepingulisi töid kogusummas 170 000 rbl eest (põhiliselt lepingud NSV Liidu ja Vene Kultuuriministeeriumiga, V. I. Lenini nim Riikliku Raamatukoguga mitmesuguste innovaatiliste projektide ja programmide väljatöötamiseks). 1992. a on kavas seda tööloiku laiendada. Perspektiivikas on A. Sokolovi arvates ka raamatukaubanduslik tegevus.

2. **Kirjastustegevus** — eesmärgiks uute ideede levitamine ja võimaluse andmine kolleegidele oma arvamust avaldada. Selleks kavatsetakse 1992. a välja anda neli numbrit ühingu ajakirja «Novõi Bibliotekar».

3. **Raamatukoguhoidjate sotsiaalne kaitse.** Põhitähelepanu pööratakse raamatukogundusliku seadustiku väljatöötamisele ja täiendamisele, samuti koostööle teiste organisatsioonidega (ametiühingud, loomingulised liidud jne).

4. **Ühingukaaslastele suhtlemisvõimaluse tagamine.** Otsustati tulevikus üks kord kuus korraldada ettekande- ja kõnekoosolekuid.

Oma ettekande lõpetas Arkadi Sokolov küsimusega: «Mida mulle tähendab kuulumine Peterburi Raamatukoguühingusse?» Ning vastas: «See annab mulle võimaluse tegelda ettevõtlusega, suhelda kolleegidega nii kodu- kui välismaalt, osaleda diskussioonides, kaitsta oma ideid ja mõista kolleege.» Peterburi Raamatukoguühingu peaeesmärgina nägi A. Sokolov lähiaastatel raamatukoguhoidjate kujundamist hallist massist isiksusteks.

Järgnesid uue juhatuse, presidendi ja revisjonikomisjoni valimised. Tundub, et vene kolleegid on hakanud demokraatiast pisut väsima. Valimised kuulutati vastavalt muudetud põhikirjale lahtiseks. Juhatus esitas oma kandidaadid, kandidaatide nimekiri kinnitati ühegi muudatuseta ning hääletamine viidi läbi nimekirja alusel. Peterburi Raamatukoguühingu presidendiks valiti taas professor Arkadi Sokolov.

International Reading Association (IRA) otsib kontakte Eestis

LAURI LEPIK

11.—12. oktoobril 1991 toimus Kopenhaagenis Rahvusvahelise Luge-mise Assotsiatsiooni (*International Reading Association*) Euroopa Arenduskomitee istung, millest allakirjutanu võttis osa külalisena.

IRA Arenduskomitee liikmeteks on Austria, Taani, Islandi, Tšehhi ja Slovaki Liitvabariigi, Rootsi, Belgia, Inglismaa, Hollandi, Itaalia, Norra, Ungari, Iirimaa, Šveitsi ja Luksemburgi esindajad. Külalistena osalesid seekord peale Eesti veel Leedu, Läti, Poola, Rumeenia, Horvaatia ja Venemaa.

Kõigepealt aga mõned read IRAst endast. IRA on vabatahtlik orga-nisatsioon kõigile, kes on huvitatud lugemise õpetamisest ja arendamisest või tegelevad lugemisprobleemide uurimisega. IRA ühendab väga laia inimeste ringi: pedagooge, defektolooge, raamatukoguhoidjaid, teadlasi jpt. IRA eesmärk on arendada lugemist ja levitada kirjandust üle maa-ilma. Käesoleval ajal on IRAl ca 90 000 liiget 90 riigis.

IRA komiteedes, töö- ja huvialagruppides käsitletakse mitmesugu-seid lugemisega seonduvaid aspekte: emakeele õpetuse metoodika eri vanuseastmeil, lugemisharjumuste kujundamine ja arendamine, teksti mõistmine, psühholoogiliste ja sotsioloogiliste meetodite kasutamine luge-misprobleemide uurimisel, eripedagoogika, defektoloogia ja logopeedia küsimused jpt.

IRA annab igal aastal välja 26 auhinda saavutuste eest lugemise arendamisel või uurimisel ja toetusraha uurimisprogrammide finantsee-rimiseks.

IRA kirjastab 4 erialaajakirja:

«*The Reading Teacher*» — informatsioon õpetamismeetoditest eel-, alg- ja keskastmes, teoreetilised käsitlused selles valdkonnas, noorte- ja lastekirjanduse ülevaated, spetsiaalsed testid, tarkvara jm.

«*Journal of Reading*» — informatsioon vanema astme õpilaste ja täis-kasvanute lugemusest ja lugemise arendamisest, empiiriliste uuringute tulemused ja teoreetilised käsitlused jne.

«*Reading Research Quarterly*» — käsitleb lugemisprobleemide uuri-mise metodoloogilisi ja teoreetilisi aspekte, sisaldab kirjandusülevaateid

ja referaate ning informatsiooni jooksvatest uurimisprogrammidest ja teadusüritustest.

«*Lactuva Yvida*» — käsitleb lugemisprobleeme Ladina-Ameerikas ja teistes hispaaniakeelsetes maades.

IRA ajaleht «*Reading Today*» hoiab lugejaid kursis päevasündmustega, vahendab teavet IRA komisjonide ja töögruppide tööst jne. IRA egiidi all korraldatakse igal aastal üle 350 ürituse (konverentsid, seminarid, nõupidamised, kohtumised) mitmesugustel teemadel, mis annab nii praktikutele kui uurijatele võimalusi infovahetuseks ja isiklike sidemete loomiseks.

IRA on huvitatud oma eesmärkide propageerimisest ja tegevuse laiendamisest Euroopas. Selleks ongi ellu kutsutud Euroopa Arenduskomitee.

Arenduskomitee istung toimus Taani Pedagoogilises Instituudis. Päevakord oli äärmiselt tihe: 22 päevakorrapunkti tuli läbi arutada kahe päeva jooksul, istungid kujunesid 8—9tunnisteks. Huvi Balti riikide vastu oli erakordselt suur, seetõttu korraldati **spetsiaalne nõupidamine arendustegevuse võimalustest Baltikumis.**

Põhiküsimused sellel nõupidamisel olid:

1. Kuidas arendada rahvusvahelisi sidemeid ja kontakte inimeste vahel, kui Balti riikides analoogilised organisatsioonid puuduvad?
2. Kuidas saaks kaasa aidata selliste organisatsioonide tekkele?

Esimese küsimuse lahendusena nähti ette kontaktisikud Baltikumis, kes regulaarselt informeeriksid oma maa spetsialiste ja avalikkust IRA tegevusest ja eesmärkidest ning seega looksid eelduse võimalikule organiseerumisele ja otsesidemete korraldamisele.

Omapoolset abi Eestile pakkus Soome sõsarorganisatsioon *Finnish Reading Association* (FinRA), kes on nõus oma ajakirjas «*Kielikukka*» avaldama eestikeelseid artikleid ning saatma ajakirja Eestisse. Samuti on FinRA juhatus 1992. a aprillis nõus tegema väljasõiduistungit Eestisse, et oma tegevust laiemalt tutvustada ja otsesidemeid sõlmida.

Teise küsimuse lahendamine oli tunduvalt keerulisem, sest see eeldab kohalike spetsialistide ja huviliste aktiivsust ja head tahet. Arenduskomitee istungil pakuti välja võimalus korraldada 1992. a sügisel Eestis spetsiaalne *workshop*, kus kolleegid teistest Euroopa riikidest tutvustaksid laiemalt oma tegevust ja kogemusi. Selles küsimuses ei olnud võimalik kindlat seisukohta võtta. Jäi üle vaid avaldada lootust, et Eestis leidub piisavalt palju inimesi, kes selliste ürituste vastu huvi tunnevad. Küsimus otsustatakse lõplikult 1992. a alguses.

Allakirjutanule tehti ettepanek olla IRA ja Euroopa Arenduskomitee kontaktisikuks Eestis. Soostusin selle valikuga ajutiselt, kuni esialgse asjahuviliste ringi tekkimiseni.

Kõigil, kes on huvitatud informatsioonist *International Reading Associationi* või siis rahvuslike organisatsioonide kohta Euroopas, palun saata teade endast aadressil:

LAURI LEPIK (tel: 44 05 21)

Eesti Rahvusraamatukogu

Tallinn, 200106

Kiriku plats 1

Soovitav oleks kasutada järgmist vormi:

1. NIMI, PEREKONNANIMI (trükitähtedega)
2. AADRESS, TELEFON, FAX
3. PRAEGUNE AMET
4. PÕHILINE TEGEVUS- VÕI HUVIALA

Pilk Taani rahvaraamatukogudele

TIIU VALM

Sellist pealkirja kannab näitus, mis saadeti Taani Instituudi eestvõttel ringlema Balti riikide raamatukogudesse. Eestisse jõudis näitus selle aasta kevadel ja pandi üles Tartu Linna Keskraamatukogusse. Tunustust väärrib näituse kujundus: eksponaadid on paigutatud spetsiaalsele alustele koos valgustuse ja voldikuga, milles on piisav ülevaade Taani rahvaraamatukogude olukorrast. Kahjuks ei ole meie raamatukogudes korralikke eksponeerimisvõimalusi, mis laseksid näitusel täiel määral mõjule pääseda. Tartu Linna Keskraamatukogu andis lahkelt võimaluse kõikidel huvilistel näitusega tutvuda, tõlkis ka voldiku teksti ning organiseeris muljeteõhtu Taanist naasnud Maare Kümniku ja Udo Otsusega.

Näitusel on 10 alateemat:

- rahvaraamatukogude kasutamine,
- hooned,
- tutvustamine,

- raamatukogu eriteenused,
- raamatukoguesperimendid,
- tegevusväli ja raamatukogupropaganda,
- võimaluste maailm (lugejateeninduse mitmesugused võimalused),
- koostöö,
- majandus,
- mida toob tulevik.

Järgnevalt tahaksin juhtida tähelepanu mõningatele Taani rahvaraamatukogude tegevuse põhimõtetele ja suundadele, mida oleks meilgi kasulik teada.

Esmalt **Taani rahvaraamatukogude seaduse sätetest**, mis kajastuvad meiegi seaduses:

- rahvaraamatukogude ülesanne on levitada teadmisi, haridust ja kultuuri raamatute jm infokandjate tasuta kättesaadavaks tegemise teel;
- rahvaraamatukogud peavad andma informatsiooni omavalitsuste ja valitsuse tegevusest;

— rahvaraamatukogud peavad teenindama ka lapsi ja täiskasvanuid, kes ei ole võimelised raamatukogu külastama;

— rahvaraamatukogu vajab oma ülesande täitmiseks kvaliteetset, aktuaalset ja mitmekesist trükistekogu, mis valitakse vaid nimetatud kriteeriumide, mitte trükiste usulise, kõlbelise või poliitilise sisu järgi;

— rahvaraamatukogusid on õigus kasutada tasuta kõigil Taani elanikel olenemata nende eest.

Näitus annab ettekujutuse Taani raamatukoguhoonete kõrgest ehituskultuurist, mida iseloomustab lõõgastav atmosfäär koos funktsionaalse sisekujunduse ja avarusega.

Pooltel rahvaraamatukogudel on juurdepääs andmebaasidele. Neil on ka oma andmebaas BASIS, milles on registreeritud kõik pärast 1970. a Taanis ilmunud raamatud, aga ka rahvaraamatukogudes leiduvad vöörkeelsed raamatud, noodid jm muusikakandjad.

Taani Raamatukogubüroo koostab põhilise osa rahvusbibliograafiast ning avaldab ka jooksvaid teemanimestikke ja kirjanike tutvustusi. Tähelepanu väärib aga see, et Taanis koostab iga raamatukogu soovitusnimestikke. Taani rahvaraamatukogudes on nii ühtne liigitussüsteem kui ka kataloogimisreeglid, mis hõibustab eri raamatukogude teenuste kasutamist.

Kui Eesti raamatukogud jälle kõik igaüks eraldi kataloogivad ja liigitavad saabunud kirjandust, siis Taanis tehakse kogu see töö ära Raamatukogubüroos.

Nägusad raamatukoguköites raamatuid ostavad Taani rahvaraamatukogud Raamatukogude Kõitekeskusest.

Raamatukogutöötajad kannavad hoolt invaliidide, haigete ja vanurite koduteeninduse eest, unustamata ka pimedaid, kellele loetakse tekste magnetofonilintidele.

Raamatukogud osalevad aktiivselt mitmesuguste ühingute ja seltside tegevuses. Eriti tihe on koostöö kodulooseltsidega, kuna paljudes raamatukogudes on koduloolised arhiivid.

Taani raamatukogus saab inimene *workshopis* töötada, kontserte ja loenguid kuulata, filme, teatrietendusi ja näitusi vaadata, diskussioonides osaleda jm.

Raamatukogu tutvustamiseks on koostatud mitmesuguseid õppeprogramme nii koolilastele kui täiskasvanuile.

Et rahvaraamatukogu saavutaks ulatuslikuma kandepinna, organiseeritakse koos Raamatukoguhoidjate Ühinguga igal aastal raamatukogupäev.

Elutähtsaks tööõlõiguks raamatukoguteeninduses on info levitamine valitsuse ja kohalike omavalitsuste tegevuse kohta. Need avaldavad sellesisulisi infobülletääne ja brošüüre, mida saab lugeda rahvaraamatukogudes. Raamatukogud omakorda informeerivad lugejaid uutest bülletäänidest regulaarselt. Teavet oma tegevusest jagavad ka alternatiivsed organisatsioonid. Seda liiki töö on Eesti rahvaraamatukogudele küll tundmatu, kuid tõenäoliselt vajalik meilgi.

On üldteada nõue, et raamatukogu on kohustatud hankima lugejale ka neid trükiseid, mida kogus ei leidu. Taanis tellitakse 82% soovitud kirjandusest teistest rahvaraamatukogudest, 17% teadusraamatukogudest ja 1% teiste maade raamatukogudest.

Väheloetavate raamatute hoidmiseks ja paremaks kasutamiseks ning raamatukogude hoiuruumi säästmiseks on loodud Rahvaraamatukogude Hoiuraamatukogu.

Taani rahvaraamatukogude küsimustega tegeleb Kultuuriministeeriumi osakond — Rahvaraamatukogude Direktoraat, kes annab nõu nii raamatukogudele kui omavalitsustele ja ühiskondlikele organisatsioonidele, koordineerib uurimis- ja koostööprogramme ja määrab neile toetusi.

Mis puutub rahvaraamatukogude finantseerimisse, siis iga omavalitsus vastutab oma rahvaraamatukogude ülalpidamise eest.

Taani valitsus finantseerib (vastavalt raamatukoguseaduse sätetele):

— raamatukogude asutamist piirkondades, kus raamatukoguteenindus puudub;

— raamatukogude iseseisvaid eksperimente ja eriprogramme;

— eriteeninduse vorme, eriti nägemisinvalidide teenindamist;

— uurimis- ja koostööprogramme;

— Rahvaraamatukogude Hoiuraamatukogu, Immigrantide Keskraamatukogu ja rahvusbibliograafia koostamist;

— saksa vähemusrahvust teenindavaid raamatukogusid.

Näitus Taani raamatukogudest on tõepoolest sisukas ja ülevaatlik, andes meile vajalikku teavet oma raamatukoguteeninduse ümberkorraldamiseks ja ka selgust nii mõnegi seni tehtud töö jätkamise mõttekuses.

Koondkataloogide koostamisest

Soomes II

HELLE MARTIS

Helsinki raamatukogudega tutvumine jätkus **NOSP-Keskuses**, mida juhib Pirkko Wegelius. NOSP — *Norsk Samkatalog över periodica* — on Soome, Rootsi, Norra, Taani ja Islandi teadusraamatukogude perioodika koondkataloog, mida koostatakse 70ndate aastate algupoolest arvutil. Tihe koostöö toimub Pariisis asuva ISDS- (*International Serials Data System*) keskusega, mille maailma perioodikaväljaannete andmebaas ongi NOSPi kirjete aluseks. Osalevate maade rahvuslikud keskused (Soome andmeid vahendab *Finuc-S*) saadavad Põhjamaade koondkataloogi umbes 700 raamatukogu andmed magnetlindil, kusjuures andmete korrektsuse eest vastutab iga keskus ise.

NOSP-*micro* on süsteemi väljund mikrofišil, mis ilmub kaks korda aastas, on ülesehituselt tähestikuline, sisaldab ISSN-i registrit. Registreerimisandmete osa on napp: aasta, köide, siigel. Puuduiikku komplekti tähistab L-täht aastanumbri järel. Huvitav oli teada saada, et üle 50% koondkataloogis sisalduvast leidub ühelainsal maal. Põhjamaad tellivad koondkataloogi raha eest ja Pirkko Wegeliuse sõnul peaks NOSP olema ainus omataoline, mis end ise ära tasub. 1991. aastale on planeeritud koondkataloogi väljaandmine ka CD-ROMil. Sidusotsinguks praegu ühine otsikeel puudub, see on Taanis väljatöötamisel.

Terve järgmine päev kulus HYKi **Õpperaamatukogule** (*opiskelijakirjasto*), mis on mõeldud küll peaaesjalikult tudengitele, kuid valmis teenindama iga soovijat. Tudengi peale on siin igati mõeldud. Tema käsutuses on peale kojulaenutuse mitu lugemissaali, kabiinid, rühmatöö ruum, mikroarvutid, kirjutusmasinad, arvutusmasinad. Kolm lugemissaali on oma materjalidega töötamiseks ja õppimiseks — need on kauem lahti, üks koguni poole kaheni öösel. Raamatukogu fondid on põhiliselt avariilil, kataloogid 1977. aastast mikrofišil. Võimalik on sidusotsing Soome andmebaasides ning CD-ROMide kasutamine. Laenutussaali vastavalt sisustatud osas tutvustatakse üliõpilastele läbimõeldult ja regulaarselt võimalusi, mida raamatukogu pakub. Meiegi saime raamatukogust põhjaliku ülevaate tänu Inka Müllerile, kes just selle tööloiguga tegeleb. Ja eriti tore oli, et meie «õppus» käis eesti keeles.

Õpperaamatukogu omaette osaks on n-ö õpikute raamatukogu (*kurssikirjalainaamo*), kus 1981. aastast töötab oma automatiseeritud laenutussüsteem. Pommitanud Sirkka Haglundi pikalt oma küsimustega, hakkas meilgi kahju, et nii käepärane süsteem peab lähemal ajal uue ja üldise VTLS/LINNEA ees taanduma.

Esmaspäeva hommik. **Parlamendiraamatukogu** fuajees ootas meid direktriss Eeva-Maija Tammekann, kes on teadupoolest Tartust pärit. Tema ja ta kolleegide abiga saime ülevaate raamatukogu köögipoolest. Lõpuks unustasime end pikemaks ajaks lugeja rolli, nautides, kui lihtne võib olla otsimine-leidmine arvutikataloogist ja kui lakoonilisest õpetusest piisab võhikule. Üldse on Parlamendiraamatukogu lugejale määratud trükised väga lühidalt, selgelt ja sümpaatselt koostatud. Samas hämmastab, kui laialt on soomlastel paberit käes: iga komplekteerimisest-liigitamisest kataloogimisele saabunud raamatu (selles raamatukogus töödeldakse kirjavara veel ise, mitte CD-ROMi abil) vahel on ilus värviline leht, kuhu on eksinud vaid mõned märkmed, mille tarvis piisanuks viis korda väiksemast lipikust.

Alates 1989. a on igal parlamendiliikmel võimalus oma arvutil kataloogi «lehitseda». Kataloogi vanemat osa konverteeritakse õpilaste abiga. Kirjepilt toimetatakse skanneriga. Nii pidavat arvutikataloog täienema ligi 30 000 kirjega aastas. Kuus korda aastas ilmub uudiskirjanduse loetelu, mille lõpus on teist värvi lehtedel kirjas alles tellitud kirjandus. Rikkalikud on sidusotsingu võimalused nii Soome kui välisandmebaasides, kusjuures parlamendiliikmeile on otsing ka välisbaasides tasuta. Soositumad andmebaasid on DIALOG ja ECLAS. Raamatukogust eraldi tegutseb parlamendi infoteenistus, kus on ametis kuus inimest eesotsas Reino Söderiga. Nende põhilisteks töövahenditeks on telefon, telefaks ja arvuti, lemmikandmebaasideks ALTIKA ja ASTIKA.

Helsinki Linnaraamatukogu uus hoone Pasilas valmis 1986. a. Viieist korrusest kaks on lugejakorruused. Raamatukogu on valge ja helge, hubasust lisavad ümar bassein, roheline, katuseakendest läbi mitme korruse lugejani pääsev loomulik valgus. Suur ruum on huvitavalt ja otstarbekalt liigendatud. Lugejasõbralikkus hakkab silma igal sammul. Teistega võrd-selt pääsevad kõikjale ligi liikumispuuetega lugejad, kellele on mõeldud igas asjas, alates omaette parkimisplatsist. Lugejas ärgitatakse aktiivsust. Näiteks täiskasvanud lugejale pakutakse võimalust teha vastaval blan- ketil ettepanekuid puuduva raamatu, plaadi, noodi, kasseti vm hanki- miseks raamatukokku. Lasteosakonnas on riulis lõbusate piltidega lehed, kuhu saab kirja panna muljed loetud raamatust. Alla tuleb kirjutada oma nimi ja vanus. Huvitavamad arvustused pannakse hiljem näitusele. Peاراamatukogul on üle 30 filiaali, ta on keskuseks 17 maakonna- ning 3 Helsinki piiresse jäävale raamatukogule. Kolm raamatukogubussi, iga- ühes ca 5000 raamatut ja mikrofišiluger kataloogiga tutvumiseks, on raadiotelefoni kaudu ühenduses nii peاراamatukoguga kui omavahel. Raamatukogubusside aastane laenutuste arv on 180 000. Lisaks on veel tasuta koduteenindus neile, kes ise liikuma ei pääse. Tuula Sirpil on teenindada 30 pensionäri või nooremat kodu külge aheldatud inimest. Ta toob ja viib autoga kindlal ajal meelepärast kirjandust kodudesse, igale

lugejale nägus raamatukogukotis. Küllap on Tuula oma lahke olemisega enamikule oma hoolealustest päris sõbraks saanud.

Hannu Taskinen on olnud selle raamatukogu direktoriks alles lühikest aega, kuid näib oma maja hästi tundvat. Arvutid on raamatukogus kasutusel olnud 11 aastat, uus integreeritud süsteem USAst Bostonist CLSI/Libs 100 peaks algul rööbiti vanaga tööd alustama 1991. a lõpul. Tööle hakkamas on kolm CD-ROMi seadet. Direktoril on kavas mitme maakonnaraamatukogu senised kataloogid viia mikrofišilt kokku CD-ROMile. Seni on arvutil kättesaadavad keskkataloogid: *Pääsky* — tähestikuline ja *Heksi* — süstemaatiline.

Helsinki Kaubandusülikooli Raamatukogu on Soome keskne majandusraamatukogu. Meie tutvumisobjektiks oli vaid pearaamatukogu, kus on arvutil töötatud 10 aastat. Raamatu andmed sisestatakse arvutisse komplekteerimise staadiumist alates. Lugejate käsutuses on 8 kuvarit sidusotsinguks ning CD-ROMi luger. Maja arvutibaasi tehnilise ja sisulise poole eest kannavad hoolt kaks palgelist arvutispetsialisti.

Kataloogimisel ei ole veel kasutatud FINMARCi formaati, sest oma süsteem on lihtsam. Tähestikulist kaartkataloogi koostati kuni 1987. aastani, nüüd võib saabunud kirjanduse kohta andmeid leida HELECON BILD-andmebaasist või uudiskirjanduse nimestikust. Märksõnakataloog on lisaks arvutile ka kaartidel ja selle aluseks on komplekteerimiskaart. Märksõnu määratakse SCIMP/SCANP otsitesauruse ning BILD/FINP/THES tesauruse järgi inglise keeles.

Raamatukogu haldab kümmet HELECON-andmebaasi, millest kolme kodumaist saab kasutada tasuta. KAUPPIS on Soome esimene ajalehe täisteksti andmebaas. Irma Hartonen demonstreeris uhkusega «*Kauppalehti*» arvutivarianti. Ajalehematerjali võib otsida võtmesõna, kuupäeva, artikli autori, pealkirja, teema jne järgi ja nii kasutatava erialaajalehe puhul kuluvad sellised võimalused marjaks ära. Mitmed HELECON-andmebaasid on kättesaadavad ka CD-ROMil. Lugejate seas on populaarsed kaks majandusalaste artiklite koondkataloogi, mille ligi pääseb nii arvutil kui laserplaadil. SCANP on Põhjamaade kaubanduskoolide 1977. aastast nendes maades ilmunud majandusalaste artiklite koondkataloog. Andmebaas täieneb ca 2000 kirje võrra aastas. SCIMPis osalevad umbes 15 Lääne-Euroopa raamatukogu ja koondkataloog kajastab nende maade (excl Põhjamaad) ning USA juhtimis- ja majandusalaseid artikleid alates 1988. a, osaliselt koos referaatidega. Andmebaas täieneb aastas umbes 6000 kirjega. Peatselt seisab raamatukogul ees üleminek VTLS/LINNEA süsteemile.

Pikaajalised arvutitöö kogemused on **Tehnikaülikooli Raamatukogul** Espoos. Selle raamatukogu külästamiseks avaldasime soovi ise ja nii langes võõrustajate pakutud programmist välja *Kirjastopalveluga* tutvumine.

Tehnikakirjanduse keskusena on raamatukogul kohustused peale Soome ka teiste Põhjamaade ees. Iga infovajaja võib pöörduda siia oma sooviga kui mitte isiklikult, siis telefoni teel, kirja, telefaksi või teleksiga. Tehnikaülikooli õppejõududel on teatud andmebaasidesse võimalik pääseda oma isiklikult arvutilt. Kuna raamatukogu asub Tehnikaülikooli hoonetekompleksis, pole andmebaaside kasutamine väljastpoolt probleem, vaja on vaid leping sõlmida. Infosüsteemi TENTTU kuuluvad neli andmebaasi — BOOKS, SERIALS, TALI, INSSI —, millest kaks esimest on Tehnikaülikooli raamatukoguvõrgu keskkataloogid. Analüütiline andmebaas TALI koosneb kahest osast: TALIUUS — viimase kolme aasta kirjandus, TALIVAN — varasem kirjandus. INSSI on üliõpilaste teadustööde andmebaas. Raamatukogu kataloog oli kuni 1980. aastani kaartidel, sellele järgnev osa on kasutatav nii arvutil kui mikrofiilil. RVLis on paljude andmebaaside seas soositumad Põhjamaade omad: ALIS (Taani), LIBRIS (Rootsi), BIBSYS (Norra). Väga rikkalik tundus olevat raamatukogu CD-ROMi kogu ja selle kasutamise võimalused. Nagu teisteski raamatukogudes, jätsid ääretult hea mulje kõikvõimalikud raamatukogu ja selle võimalusi tutvustavad trükised. Need on kujunduselt kaunid, sisult loogilised, lakoonilised, aga sealjuures ammendavad.

Uuemad raamatukoguhooned ja nende sisustus on Soomes lugejasõbralikud. On tunda, et lugeja tahetakse ümbritseda loomuliku valgusega, et raamat tahetakse teha talle võimalikult kättesaadavaks nii avariiril kui otsisüsteemide abil. Raamatukogu mõjub kutsuvalt ja turvaliselt nii lapsele kui täisealisele, igale inimesele, kõndigu ta kindlalt omil jalul, istugu lapsevankris, kärus või ratastoolis. Mõeldud on kõigile ja kõigele.

Eriti helge mulje jättis meile Soome üks uuemaid, Lahti Linnaraamatukogu (Lahti-sõit oli meile puhkepäevaüllatus Inka Müllerilt), mille kõrval Eesti raamatukogud lausa ängistuse esile kutsuvad.

Meie Helsingis viibimise kava oli, teades meie huvideringi, ülikooli raamatukogu kolleegidel juba varem kokku pandud, raamatukogudega ajaliselt kokku lepitud ja trükitud. Riitta Maajärvi, kes selle töö taga seisis, oli meie aja nii läbimõeldult ja asjatundlikult sisustanud, et omalt poolt ei osanudki peale ühe raamatukogu külastamise midagi juurde soovida.

Ametisõit Soome andis palju kasulikke teadmisi. Rõõm oli kogeda kõikjal kolleegide meeldivat valmisolekut näidata ja seletada kõike, mis huvi pakkus, aidata, millega aidata sai. Meid ei unustatud ka siis, kui üks meie järel sulgus. Tagasi Tallinnas, sain kaks väärtuslikku mikrofiisaaadetist: Pirkko Wegeliuse kaudu ISDS-andmebaasi, mis on hindamatu välisperiodika andmete, eriti ISSNide täpsustamisel, ning Sini-marja Ojonenilt samaks otstarbeks Saksa *Zeitschriftendatenbanki*.

Jõuda Baltimaade raamatukogude infosüsteemini...

JURI JÄRS

TTÜRI pearaamatukoguhoidja

Baltimaade raamatukoguhoidjate IV kongress (Riias 20.—23. juunil 1991) valmistas mulle kerge pettumuse. Oodatud pidulikkus Dainis Ivānsi pika ja Raimonds Paulsi lühikese kõne näol oli täiesti olemas (kahjuks ei saanud ma küll läti keelest palju aru), aga oodatud asjalikkust kongressi sisulisel ja vormilisel korraldamisel ei olnud üldse märgata. Millega seletada, et puudusid osavõtjate nimekiri ja nimekaardid, ettekanete tekstid, ettepanekute projektid jms? Ega ei seletatudki, enne äraõitu lubati, et saadetakse postiga järele. Aga mida pole, seda pole! Paistab, et kolleegid Läti RRIst ei tea, mis on ümarlauaarutelu (*round table*), sest puudus nii laud kui ka kompetentne seltskond. Igal nn ümarlaual osales vähemalt poolteistsada inimest (20 Eestist, 20 Leedust, 100 Lätist ja 5—10 muudest riikidest) ning mingit konstruktiivset arutelu ei saanudki tekkida.

Mind ärgitas kirjutama Läti RRI peainseneri Kārlis Krēslinši projekt «**Automatiseerimise ühisprogramm Baltimaade raamatukogudes**» (1 lk vene ja inglise keeles), ainus automatiseerimise ümarlauaks ette valmistatud programm. Tänu Mihkel Reiali asjalikule sissejuhatavale sõnavõtule toimus selle projekti arutelu küllaltki normaalses õhkkonnas — võhikud ei võtnud sõna.

Kārlis Krēslinš soovib ühtse Baltimaade raamatukogude infosüsteemi aluseks raalkataloogi, mis sisaldab raamatute, jadaväljaannete ja muude dokumentide nii jooksvaid kui ka retrospektiivseid kirjeid, aga ka artiklite ja retsensioonide analüütilisi kirjeid. Ta vaatleb raalkataloogi kui avatud süsteemi, mis peaks toetama ka trükiste arvestust ja laenutamist, RVLi, teatmeteenedust jms. Kahjuks pole midagi seesugust üheski Balti riigis seni suudetud realiseerida isegi ühe raamatukogu tasemel. K. Krēslinš pakkus välja 11 punkti ning pani ette leida neile lahendus samas — ümarlauaarutelul (!). Punktid on järgmised:

- bibliokirje koostamise reeglid;
- vahetusformaadid;
- ühtne tesaurus, märksõnastik;
- raalkataloogi struktuur;
- andmebaasisüsteemi valik;
- riistvara;
- andmevahetusprotokollid;

- raalkataloogi omandiküsimused;
- bibliokirje koostaja autoriõigused;
- kirjastajatele normide ettekirjutamine ühtse tiitellehe koostamiseks;
- Baltimaade ühtse raalkataloogi asukoht.

Sellele, kes asjast vähegi taipab, peaks selge olema, et nende küsimuste lahendamisele kulub palju inimtööaastaid. Arusaamade naiivsust näitas seegi, et korraldajatele tuli selgitada: kohapeal pole võimalik isikuliselt komplekteerida töögrupp, kes hakkaks lähitulevikus neid küsimusi läbi töötama. Lõpuks otsustati luua koordinatsioonigrupp (esindajad igast riigist), kes organiseerib vajalikud spetsialistide töögruppid. Kardan, et sinnapaika see asi ongi jäänud.

Olen põhimõtteliselt nõus, et need küsimused vajavad kooskõlastamist ja läbitöötamist (kuigi mitte kõik), aga ikkagi tingimusel, et ühtse raalkataloogi koostamine tõepoolest lahti läheb. Praegu tuleb aga tõdeda, et raske on koordineerida nende lülide ühistööd, mida tegelikult pole olemas. Arvan, et eestlastel tuleks need küsimused (ja lisaks hulk teisi) esmalt omavahel läbi arutada. Järgmise etapina tuleks luua ja tööle rakendada enam või vähem **ühtne Eesti raamatukogude automatiseeritud infosüsteem** vastavalt reaalsetele võimalustele. Kui need ülesanded on täidetud, võiks tõepoolest hakata arutama Baltimaade sellealast koostööd.

Kongressi raames külastasin ka Läti Ülikooli Teadusraamatukogu, kus kaks noort energilist meest andsid asjaliku ülevaate raamatukogu automatiseerimise kavadest ja oma «väikestest» probleemidest ning demonstreerisid tehtut *de visu* personaalarvuti kuvaril. Juba II Baltimaade raamatukoguhoidjate kongressil (1935) tegi Aleksander Sibul ettepaneku pöörata rohkem tähelepanu raamatukogutöö praktilistele küsimustele — selles mõttes olin saanud küllakutse väga õigesse kohta. Samas töötab ka eestlane Tõnu Karma, tänu kellele sai kogu meie delegatsioon hulgaliselt autentset emakeelset teavet Lätimaa, lätlaste, lätimaalaste ja loomulikult ka raamatukogunduse kohta. Aitäh, Tõnu Karma!

Külalisena Riias

ADU NEEMRE

Tartu Linna Keskraamatukogu lasteosakonna juhataja

Kui meie Malle Ermeliga Riiga jõudsim, ei olnud Baltimaade raamatukoguhoidjate IV kongress veel alanud.

Meid võttis vastu üks kena vanem härra, kes viis meid hommikukohvi jooma väikesesse kohvikusse, kus saime pisut minevikus viibida, eriti kui kassas maksuma hakkasime — Lätimaale polnud kõrged hinnad veel jõudnud (talongisüsteem küll).

Kui olime end kohviga turgutanud, tegi see vanahärra teel kongressipaika meile põgusa ekskursiooni vanalinna. Vaatasime jaanuarisündmuste jälgi — kuuliauke majade seintes ja ohvrite hukkamise paiku, mis olid lilledega kaunistatud. Pikema peatuse tegime Vabadussamba juures, et vaadata, kuidas sinna toodud lilli kujunditeks seati.

Kongressi hoonesse jõudnud, tutvusime olukorraga. Nimed kirja pandud, komandeeringud ära antud, raskused enda identifitseerimisega õnnelikult ületatud — tarvis oli välkkiirelt otsustada, kas oled delegaat või külaline, vastavalt sellele varustati sind abimaterjalidega —, sisenesime saali, kus eriti palju rahvast veel polnud, kuid tasapisi kogunes.

Nägin kõrvaklappe ning kivi veeres südameilt — ehk ikka tõlgitakse ka. Kongressi töökeeleks oli kuulutatud inglise keel, mis minul küll objektiivsetel ja subjektiivsetel põhjustel puust kipub olema.

Mingi salapärase märguande peale hakkas kongress pihta. Vana hea kombe kohaselt oli valitud presiidium ja avasõna anti R. Paulsile. Tema lätikeelset etteastet oli mõnus vaadata, ta rääkis vist midagi lõbusat või teravmeelset, igatahes naeris saal valjusti ja pikalt. Mina aga mitte, sest minu kõrval istuv härra oli võtnud ainukesed kõrvaklapid endale ja nii ma siis nautisin seda, mida silmad seletasid, mitte aga seda, mida kõrvad kuulatasid.

Siis hakkasid targad inimesed kõnet pidama. Sain teada, et Leedus jaguneb lugejate uurimine kolme perioodi ning Läti ja Eesti bibliograafia-alased sidemed ulatuvad aega, mil Eesti-, Liivi- ja Kuramaa olid ühtse Vene keisririigi kubermangud.

Edasi läks asi põnevamaks. Selgus, et nii lätlased kui leedulased on hädas seadustega või õigemini nende puudumisega. Raamatukogunduses pole vajalikke paragrahve, pole millelegi toetuda, vanad seadused ei toimi alati, uusi veel pole. Lätlased omakorda olid mures, et nende parlamendis on vähe kultuuritegelasi ja see võib raamatukogundusele halvasti mõjuda.

Vahepeal kuulutati välja lõuna. Sõime sellessamas kohvikus ning viitsime aega pargipingil Riia linna ja tema parte imetledes.

Õhtupoolik kongressil jätkus endises vaimus, räägiti sellest, mis halvasti ja parandamist vajab, palju oli juttu koordineerimisest.

Muu hulgas tehti ettepanek moodustada koordineeriv Balti Büroo, mille poolt hääletati kärmesti, ja enne kui meie kaks Ivit jõudsid asjast aru saada, olid nad juba büroo liikmeteks valitud. Vastne büroo läks nõu pidama, meie olime pisut aega vabad. Õige pea pidi algama pidulik vastuvõtt.

Vastuvõtt oli väljapeetud, peeti kõnesid, mängis muusika, kihises šampus, külalised maitseid delikatesse. Siin tundsin end esmakordselt «väga külalisena». Osa vastuvõtul viibijatest paistsid omavahel head tuttavad olevat, teine osa hoidus rohkem omaette.

Need, kes olid juba tuttavad, ajasid ilmselt «oma asja», teistel tuli alles ots üles võtta. Sealt alustasin minagi — püüdsin teada saada, kellel mul on au koos vastuvõtul olla. Selgus, et kohal viibisid nii tuntud kui vähemtuntud raamatukogunduse tegelased.

Kuna minagi olin vähemtuntud, alustasin viimastest ja tutvusin väga toredate inimestega. Üldkokkuvõttes veetsin meeldiva õhtu.

Bankett lõppes, sõitsime ööbimiskohta Jurmalasse. Kaunis paik oli, käisime õhtul jalutamas, rand oli ilus, meri külm ja kohaliku õlle pudel maksis 5 rubla.

Järgmisel hommikul oli äratus vara, kella 7—8 vahel. Pärast kerget einet sõitsime jälle Riiga. Ees ootas veel üks tööpäev.

See päev oli kuulutatud välislätlaste päevaks, et aga neid oli oodatust vähem kongressile tulnud, arutasid kohalolijad ikka «oma asja».

Palju kõneldi «arvutiseerimisest» kolmes Balti riigis ja Peterburis. Jäme ots oli nendes väitlustes kindlalt Eesti delegatsiooni käes. Nii jäi kongressi ainukest ümarlauda lõpetama hr Tammaru repliik: «Kes otsustab raamatu saatuse — kas raamatukoguhoidja või lugeja?»

Mis puutub arvutitesse, siis kerkis üles palju probleeme. Nende lahendamiseks valiti veel üks koordineeriv organ. Veidi aega vaieldi, mis funktsioonid sel peaksid olema. Lõpuks sai kõigile selgeks, et seadusi see välja ei anna, ainult kogub ja vahendab informatsiooni.

Jälle olid hakkajamad eesti soost mehed. Nemad tegid kuulajatele selgeks, et metsas ringi jooksva karu nahka pole mõtet jagada, kaupleme sellega, mis juba olemas, lühidalt — mingit Balti koondkataloogi pole praegu tarvis, mingem koju, vaadake järele, mis kõlbab turule tuua, siis rääkigem edasi.

Veel kõneles üks mees Peterburist. Ta rääkis, mida neil arvutitega tehakse. Kõige intrigeerivam oli «kultuurikeskuste» idee, mis nägi ette anda kõrgtehnoloogia ja andmebaasiga lugemissaalid välismaalastele rendile.

Keegi vanem härra Põhjamaadelt esitas asjaliku aruande viie põhja riigi koostööst, mille esmaseks väljundiks on seminarid ja kokkusaamised ning sealt edasi konkreetsete programmid, näiteks eksemplaarsuse

optimeerimine, kontroll kirjastustegevuse üle. Lõpetas ta heasoovlikult nagu välismaalastel viimasel ajal kombeks: kui te tublid olete, küll me teid ka aitame.

Nõnda oma keeruliste probleemidega maadeldes jõudis kongress õnnelikult lõpule ja tehti vägev grupipilt. Kes soovis, läks liigole, kel koduigatsus peale tuli, hakkas tagasisõidule mõtlema. Tegutsemisväge täis Eesti delegatsioon otsustas kohe aiasid kodu poole keerata. Meie Mallega läksime veel Riia linna kaema. Linn oli liigomeeleoluline. Turul müüdi krepp-paberist kübaraid, kõikjal jalutas ringi rahvariities inimesi, vaksaliesisele platsile aeti püsti liigopärga, ilm oli ilus, meel kõigil rõõmus.

Meil seisis ees mitu head tundi rongisõitu, kuid lõpuks jõudsid kaks kanget kongressikülalist oma Emajõe Ateenasse tagasi.

Mida öelda lõpetuseks? Selle foorumi tulukus iga osavõtja jaoks rippus ära osavõtjast enesest, raamatukogunduslikku silmaringi laiendas kongress igatahes, eriti minutaolise «äärealal» olija oma.

Esimehe suvelaager

TIIU PIHLAKAS

Raamatukogutöötajate omavahelisi kokkusaamisi on küllalt vähe. Eriti tuntakse neist puudust maal, kus töökohad on üksteisest kaugel. **ERÜ väikeste raamatukogude (õigem oleks vist öelda maaraamatukogude) toimikond otsustas hakata korraldama maaraamatukoguhoidjate suvelaagereid.** Mõte sai teoks ja esimene selline toimus 5.—9. augustil Eesti Hariduse Arenduskeskuse (EHA) õppebaasis Värskas. Kutsed saadeti kõigile küla- ja keskraamatukogude töötajatele, kes on ERÜ liikmed. Osavõtjaid oli üle ootuste palju — ligi 80. Esindatud olid kõik maakonnad peale Rapla. Suurem osa inimesi oli külaraamatukogudest, aga ka pooltest maakonna keskraamatukogudest, mitmelt poolt isegi koos direktoriga.

Kuluaarivestlustest võis järeldada, et laager täitis oma ülesande: maainimene sai puhata argiaskeldustest ja üht-teist tarkustki juurde, rääkimata võimalusest kolleegidega mõtteid vahetada.

Mis oli paljudele meist uudiseks? Et Värskas, kus nii mõnigi oli esimest korda, ei ole mingi kolgas, vaid looduslikult kaunis maakoht, kus setud on elanud aastasadu külg külje kõrval venelastega ning hoidnud ära oma rahva segunemise muulastega. Meile selgitati, kui vale on arvamus, et setu on venelase ja eestlase ristan. Ei teadnud meist paljud, et EHA õppebaas paikneb kunagise Eesti ratsaväediviisi kasarmutes, mis on endisel kujul säilinud ning mille omaaegse elu-olu kohta võime nüüd lugeda P. Lindsaare romaanist «Värskas». Imetlusväärne oli Saatse koduloomuuseum, kuhu ilma igasuguste palgaliste töötajateta on kogutud üle

20 000 eksponaadi. Ja kui kaunis oli veel muuseumi juurde kuuluv orgude ja mägedega park, mille nõlvadel meiegi püüdsime laiuviisi üles võtta. Võimsa mulje jättis oma hiilguses Petseri klooster, kus ma viimati käisin lapsena kooli ekskursiooniga. Ilusa loodusega köitis endine Eestimaa osa Irboska oma kindlusemüüride ja paljude allikatega, mis pae-kivilademete vahelt koskedena alla voolasid. Andis uudistada mitteamet-likel andmetel Euroopa suurimat — Kiidjärve vesiveskit, mis on töö-korda seatud ja mille neljal korrusel asuvate mitmesuguste seadeldiste otstarve kippus naise mõistusest üle käima. Suurejooneline nägi välja ka Põlva mitu miljonit maksma läinud vastne kultuurimaja, mis meele siiski pigem nukraks tegi. Mitte ainult sellepärast, et üheski maakonnas ei ole sellist uut raamatukogu, samal ajal kui uued uhked kultuurimajad on ka Paines, Haapsalus jm, vaid et kultuurikeskuseks nimetatavatesse hoonetesse ei ole mahtunud raamatukogu. Kurb, et sellistel majadel on pigem väline hiilgus. Ohtrasti ruumi on jäetud igasugustele koridoridele ja fuajeedele, kuid pole hubaseid tube ringide tööks, seltside tegevuseks, pole mõeldud laste vaba aja veetmisele jne. Kummitama jäi ka mõte, mis selline maja tulevasele omavalitsusele maksma võiks minna, kuidas suudab ta end majandada. Kas sinna kavandatud baarikestest on abi ja kas see on siis ikkagi kultuur, mida sellises majas peaks edendatama?

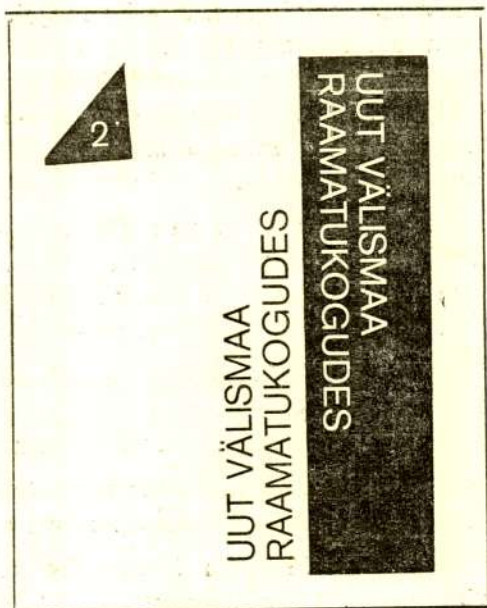
Loomulikult ei koosnenud laagrielu ainult ekskursioonidest ja suplu-sest soojas järvevees. Arutasime koos raamatukogunduse juhtivtegelas-tega ministeeriumist, ühingu juhatusest ja rahvusraamatukogust igapäeva-seid tööasju ja mõlgutasime mõtteid raamatukogude küllalt tumeda tule-viku üle. Kohtusime ühe tulevase vallavanemaga ja kuulasime tema arva-must loodavast omavalitsusest. Kahjuks jäi kahvatuks majandusproblee-mide lahkamine TÜ majandusteaduskonna professori poolt, kuigi ta osa-leb töögrupis, mis omavalitsustega tegeleb. Millegipärast ei leidnud me temaga head kontakti. Kuid tema soovitus kutsuda TÜ majandusteooria kateedrist noori mehi kohapeale majandusasju selgitama tasuks kõigil kõrva taha panna. Huvi pakkusid psühholoogide loengud ja katsed meie iseloomu määrata. Värska külje alt pärit kirjanikust K. Ast-Rumorist rääkis kooliõpetajast kodu-uurija M. Raudsepp. Kogu laagri aja veetsid koos meiega kirjanikud A. Reinla ja B. Kabur.

Laagri korraldamise ja sisustamise põhiraskus oli algusest lõpuni Põlva Maakonna Keskraamatukogu töötaja **Küllil Otsa** kanda, kes vaikselt ja tagasihoidlikul moel kõik korda ajas. Suur tänu talle, et sõandas sellist suurt asja ette võtta. Tänuõnad ka Kultuuriministeeriumile, kes aitas ühingul üritust finantseerida, nii et kohalike võimude tasuda jäi ainult laagriliste sõiduraha.

Lahkumisel oli kuulda lubadusi kohtuda kindlasti järgmisel aastal uuesti. Jääb vaid loota, et kõigis leidis kõlapinda mõte: keegi ei tule meie eest midagi ära tegema. Et tunda end turvalisena tööl ja et ka ühingus oleks huvitav olla, tuleb endal rohkem teha.

Kas olete lugenud?

TIIU VALM

1990. aastal, kui meie raamatukoguhoidjail avardusid võimalused tutvuda välisriikide raamatukogudega ning asuti Eesti raamatukogundust ümber korraldama, hakkas Eesti Rahvusraamatukogu väljaandena ilmuma referaatide sari «Uut välismaa raamatukogudes». Tutvustame maailma raamatukogude kogemusi, esitades võimalikult terviklikke ülevaateid üksikute tööloikude või raamatukogutüüpide kaupa.

Sarja 1. vihikus refereeritakse UNESCO väljaannet «Raamatukogu homses ühiskonnas»*, mis annab valikulise ülevaate aastatel 1982—1986 kogu maailmas ilmunud erialakirjandusest. Referaat annab mitmekülgse pildi raamatukogu tulevikust. Teemad on:

- homne ühiskond — infoühiskond,
- tehniliste uuenduste mõjust raamatukogudele,
- raamatukogu tulevik,
- rahvusraamatukogud,
- rahvaraamatukogud,
- raamatukoguhoidja elukutse tulevik,
- infotehnoloogia kasutuselevõtu sotsiaalmajanduslikud tulemused.

Sarja 2. ja 5. vihik sisaldavad IFLA 56. konverentsil (Stockholm, 18.—24. august 1990) peetud ettekannete põhjal koostatud ülevaateid ja referaate.

Eriti tahaksin tähelepanu juhtida 2. vihikus esitatud konverentsi ettekannete loetelule, millega huvilistel on võimalik tutvuda põhiliselt Eesti

* K. H. Roberts. The Library in Tomorrow's Society. A Literature Review. Paris: UNESCO, 1987. 103 p.

Rahvusraamatukogus, aga ka mujal. Lisaks nimetatule on selles vihikus juttu raamatukogustatistikast, uuema arvutitehnoloogia kasutamisest ning raamatukogundusharidusest. Tähelepanu pälvib täies ulatuses avaldatud rahvusvaheline standard «Rahvusvaheline raamatukogustatika» (ISO 2789-1974 (E)), millega soovitatakse kõigil tutvuda, sest seda oleks vaja Eestiski rakendada.

Sarja «Uut välismaa raamatukogudes» 5. vihikus käsitletakse rahvusraamatukogude, parlamendiraamatukogude, rahvusvahelise trükiste vahetuse ning rahvaraamatukogude küsimusi. Juttu on ka kooliraamatukogudest ning nende koostööst rahvaraamatukogudega.

Referaatide 3. kogumik annab küllaltki põhjaliku ülevaate Ameerika Ühendriikide ja Šveitsi raamatukogudest, viimasele on lisatud üsna põhjalik saksakeelse kirjanduse loetelu huvilistele iseseisvaks tutvumiseks.

Sarja 4. vihik tutvustab raamatukoguhoidjate täienduskoolituse põhimõtteid ja eneseharimise võimalusi eri maades.

Referaatide sarja koostamist kavatakse jätkata, sest huvitavat võõrkeelset raamatukoguteemalist kirjandust näib jätkuvat ja sellest tasub kogemusi ammutada.

Kooliuuendusest

KRISTA TALVI

Tänaste kiirete majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste muutuste taustal otsib ka haridus oma väärilist kohta.

23.—27. septembril toimus Tallinnas raamatukoguhoidjate seminar, kus peeti aru hariduse üle. Seminaril esinesid haridusministri asetäitja Kalju Luts, õppeosakonna juhataja Ants Eglon, Eesti Hariduse Arenduskeskuse (EHA) õppealajuhataja Urve Läänemets, TTÜ professor Hanno Sillamaa, TPEDI raamatukogunduse ja bibliograafia kateedri juhataja Ülle Papp jt.

On üldteada, et Eesti koolile pandi alus üle 300 aasta tagasi piibli abil kui kõlbluskoolile. Eestlaste kirjaoskuse eest seisid head eelkõige kirikuõpetajad ja nii jätkus kooli arengulugu kuni 19. sajandini, mil Carl Robert Jakobson viis läbi esimese tõsise kooliuuenduse. Siitpeale on Eesti kool olnud tihedalt seotud kodulooga, loodusvaatlustega ja demokraatlike ajalookäsitlustega.

Viimastel aastatel avanenud võimalus võrrelda meie hariduse korraldust ja sisu teiste riikide omaga näitab, et need on meil ja mujal põhimõtteliselt sarnased. See on vaid kiituseks eestlaste konservatiivsusele, mis paljuski ei lubanud kohaneda nõukoguliku haridussüsteemiga. Sellegipoolest vajab haridus põhjalikku ümberkorraldust, alates tema tähtsustamisest Eesti arengut silmas pidades kuni õpetaja rolli ja hariduse sisu ümbermõtestamiseni.

Kool ja haridus on praegu niisuguses olukorras, kus ühed tahavad taastada Eesti Vabariigi aegse hariduse mudelit, teised rõhutavad vajadust arvestada esmajoones tänapäeva maailma kogemusi.

1987. aastast hakati meie üldhariduskoolide õppeplaanides suurendama humanitaarteaduste osa, enam tähelepanu pöörati keelte õpetamisele. Praegu õpetatakse Eesti koolides 13 võõrkeelt.

Õppeplaani on tulemas uued ained:

- inimene kui isiksus,
- eestlased kui rahvus,
- Eesti ajalugu,
- lojaalne suhtumine teistesse inimestesse,
- oma kodu, kodumaa tundmine, rahvusliku mõttelaadi kujundamine,
- mõtlemisvõime arendamine,
- kultuurilugu,
- usundiõpetus.

Raskeim probleem on õppekirjanduse puudus. Ei jätku õpikute kirjutajaid.

Välismaa õpikuid vaadates hämmastab kõigepealt nende värviküllus ja maitsekus. Samal ajal on küllalt palju ka mustvalgeid õpikuid. Põhiõpiku juurde kuulub sageli lisaõpik. Õpikud on üldiselt meie omadest palju konkreetsemad ja elulähedasemad. Keel on lihtne. Rootsisis Soinas asub õpikute kirjastus, kus aastas antakse välja 6000 nimetust õpperaamatuid. A. Eglon lubas, et 1992. aastaks reorganiseeritakse Eestis õpikute kirjastamine, kusjuures on olemas kogu paberivaru, peaaegu kõik värvid.

Seminaril käsitleti ka alternatiivharidust, mis annab hea, õpilaste isikupära arvestava ettevalmistuse. Külastati Vanalinna Muusikamaja, mis alustas tegevust 1987. a. Muusikamaja on üks osa hariduskolleegiumi munitsipaaltegevõttest, kuhu kuuluvad veel Kunstimaja, teadusuuringute ja koolituse kabinet ning Vanalinna Algkool.

Tallinna Vanalinna Algkoolist ongi saanud esimene alternatiivkool. Vanalinna Algkoolis on üldainete õpetamine ühendatud huvitegevusega.

Õpetajad hindavad iga last selle järgi, mida ta on juurde õppinud. Ka Vanalinna Algkooli õpetajad ise õpivad. Enesetäiendamist peavad nad loomulikuks asjaks, tegelevad sellega regulaarselt nii iseseisvalt kui ka üganädalastel ühisseminaridel.

Lisaks nimetatule tutvusime ka Pedagoogikamuuseumi töö ja kogudega. Muuseumi juhataja Ilmar Kopso andis ajaloolise ülevaate Eesti koolist ja haridusest. Tema sõnul on hariduse põhiülesandeks igal ajalo etapil olnud nii vaimse kui füüsilise tööjõu taastootmine. Üldharidus peab looma aluse korralikule kutseharidusele.

Õppetöö on muutumas ka Eesti kõrgkoolides. Üliõpilane koostab igaks eelseisvaks semestriks endale õppekava ise. Järelikult peab tulevasel tudengil olema kindel teadmine, missugust haridust ta kõrgkoolist saada soovib. Kõrgharidust on kaht liiki: ülikooliharidus, mille eesmärk on teadlase kasvatamine, ja rakenduskõrgkooli haridus. Rakendusspetsialiste vajab meie ühiskond hulgaliselt. Koole, kes neid ette valmistab, on meil juba Tallinnas, Tartus, Viljandis ja Narvas. Tavaliselt kestab õppetöö 3—4 aastat.

Õpetajate kutsealase kompetentsuse tagavad süstemaatiline diplomijärgne õppimine ning täienduskoolitus. EHAs saavad pedagoogid regulaarselt seda laadi täiendust iga viie aasta tagant. Viimastel aastatel on EHA korraldanud rohkem huvialakursusi, kuid tulevast aastast hakatakse korraldama pedagoogidele õppeaasta ja õppetööga seotud kursusi, mida finantseeritakse riiklikult, huvialakursused või nn töövälised kursused võivad muutuda tasuliseks.

Seminaril oli juttu ka **kooliraamatukogudest**, alustades kooliraamatukoguhoidjate palkadest ja lõpetades kooliraamatukogude vajalikkuse kinnitamisega. Aga missuguseid raamatuid peab kooliraamatukogu sisaldama? Õpikute puudusest oli juba eespool juttu, aga mida teha vananenud õpikutega? Raske on hankida teatmekirjandust, ENEKEst ei jätku, aineõpetajad vajavad asjalikke bibliograafianimestikke, ammu ei korraldata raamatukogutunde. Eesti Lasteraamatukogul ja Pedagoogikaraamatukogul on, mille üle mõelda ja koos Haridusministeeriumiga nõu pidada. Aga kooliraamatukogud vajavad ka juhendamist ja koolikoguhoidjad regulaarset täienduskoolitust.

Raamat, väljaanne, teos, kirjandus, trükis, dokument, publikatsioon, üllitis

HANS JÜRMAN

Kuigi me kõik puutume raamatukogus iga päev kokku raamatuga, ei ole hõipus vastata küsimusele: «Mis on raamat?» Esimese hooga võib vastuseid tulla niisama palju, kui on vastajaid. Rahvusvaheliselt (UNESCO) on küll kokku lepitud, et raamat on mitteperioodiliselt ilmunud tekstiga (ka illustratsioonidega) trükis, milles on vähemalt 49 lehekülge (kaaned peale selle). See on raamatu määratlus kitsas mõttes ja selle kohaselt ei saa arvata raamatute hulka ajakirju ja ajalehti, brošüüre (5—48 lehekülge) ja lehekuid (1—4 lehekülge), käsikirju, diapositiive, heliplaate, videolinte jm, mis ometi on ka raamatukogudes olemas. Neid on soovitatud nimetada dokumentideks, mida nad ju ka on. Kuid kas nimetada siis raamatukogud ümber dokumendikogudeks, dokumendikollektsioonideks või dokumendifondideks? Seda küll mitte, sest mõiste *dokument* sisaldab palju rohkem, kui ükski raamatukogu endale kogub. Lahendus on ikka selles, et sõnale *raamat* jääb kaks tähendust: ülalnimetatud kitsas ja teiseks avar tähendus, mille all mõistame kõike, mida raamatukogu kogub ja hoiab, korraldab hõlpsaks leidmiseks ning annab soovijaile kasutada ja lugeda.

Võidakse väita, et selline kahetähenduslikkus pole õige, kuid tegelikus elus, meie kõnelustes ja kirjutistes see vaevalt segadust tekitab. Kartusest ebatäpsuse pärast on otsitud teisi ja kolmandaid sõnu. Viimastega on aga tekitatud mõistelist segadust hoopis rohkem kui *raamatu* kaht viisi käsitamisel. Kuidas tuleb aru saada järgmistest lausetest: «*Raamatukogus on arvel 12 345 väljaannet. Komplekteerimisel hangiti aasta jooksul juurde 678 teost. Raamatukoguhoidja on ametis kirjanduse liigitamise ja kataloogimisega.*» Küllap on siin kaasa mõjunud venekeelsed

sõnad *издание, литература, произведение*. Eestikeelses tekstis oleks sõna *raamat* siin igal pool märksa täpsem. Igal keelel on midagi talle omast ja teistest erinevat, iga ütlust ei saa tõlkida sõna-sõnalt.

Kirjandus on kogu sõnaline vaimulooming, sealhulgas ka rahvaluule trükkimata kujul. Ja mis kirjandus on raamatukogus leiduv diapositiiv ja kunstitrükis või heliplaat ja helilint muusikaga?

Teoseid ei suudeta kuskil arvestada: iga romaan, monograafia, novell, artikkel, luuletus jne on teos, ükskõik kas ta on kaante vahel üksi või paljude teistega koos. Ja Oskar Lutsu «Kevade» on ja jääb üheks teoseks, ehkki temast on mitmeid kümneid trükke ja tõlkeid ning teda võib raamatukogus olla kümneid eksemplare, viimasest m. n. gi osa koguni samade trükkide dublette.

Väljaanne on sõna, millega on üldse palju segadust. Esiteks ei ole *väljaanne* sama mis *raamat, brošüür, ajakirjanumber, ajaleht* jne. Ja ta ootab enda ette alati seletavat sõna, atribuuti, m. s. määraks ja iseloomustaks teda, eristamaks teistest: *rahvalik väljaanne, teaduslik väljaanne, illustreeritud väljaanne, taskuväljaanne, tõlkeväljaanne, perioodiline väljaanne, jätkväljaanne* jne. Teiseks on aetud segi — ilmsesti vene keele *издание* ja *выпуск* puuduliku tõlkimise tõttu — sõnad *anne* ja *väljaanne*: «*Sellest ajakirjast on tänavu ilmunud vaid neli väljaannet.*» Peab aga olema neli *annet* või neli *numbrit*. *Anne* on üksik vihik, number, jagu m. n. g. ist osade kaupa ilmuvast teosest, sarjast, jätkväljaandest, ajakirjast. Kui aga tegem. st on raamatu korduva avaldamisega trükis, tulevad kõnesse *kordustrükkid*: teine, kolmas, neljas jne. Mitte *väljaanded*! Kuigi sama teose kolmas trükk võib olla illustreeritud väljaanne, viies taskuväljaanne, seitsmes teaduslik väljaanne jne.

Ka *trükis* ei sobi kõige raamatukogusse kogutava nimetuseks. Ei saa ju pidada trükisteks käsikiri-raamatuid, helisalvestusi, fotosid, filme jne.

Mis on ühist kõigil raamatukogusse kogutavail . . . jah, mis asjadel? Mingil kombel on neis talletatud — kirjutatud, trükitud, salvestatud jne — informatsiooni ja in. m. loomingut tavaliselt paljundatuna avaldamiseks ja levitamiseks. Vahest olekski kõige õigem v. a. need kõik üh. se nimetuse alla — *publikatsioon*, mis on *publitseerimise* tulemus. Joh. V. Veski pakkus selles tähenduses sõnu *üllitama* (tegevus) ja *üllitis* (tegevuse tulemus). Tal oli ka sõna *üllik*, s. o publik. Paraku on need sõnad seni vähe kasutamist leidnud. Kuni pole üldiselt omaks võetud, et raamatukogu on üllitiste kogu, ning loobutud publikatsiooni ja publitseerim. se seostamisest esmajoones teadusliku töö tulemustega, ei jää üle muud, kui et olgem edasi raamatukoguhoidjad raamatukogudes ja kandkem hoolt r a a m a t u t e eest.

TEIST JA TEILE

Abiks oraatorile

MILVI JUSKE

Iga inimene, kui ta just tumm ei ole, räägib. Räägitakse taga, räägitakse ette ja edasi, üle ja kokku, viimasel ajal räägitakse ka lahti. Võib ennast tühjaks ja teisi surnuks või vähemalt umaseks rääkida... Mõni ehk arvab, et mis abi või nõu siin ikka nii kangesti vaja on, jutt jookseb niigi. Jookseb küll jah, eriti profirääkijatel, kes kõnekunstis igati tooni annavad. Ja et mitte hea tooni vastu eksida, peaksid kõik juhurääkijadki, kes avalikkuse ees suuliselt või kirjalikult oma mõtteid avaldavad, järgima mõningaid käibel olevaid keelekaanoneid. Üldjuhul seda tehaksegi, sest proffide eeskuju on ju nakkav, aga üht-teist tasuks siiski veel kinnistada.

Kõigepealt mõned üldised kõnetehnilised näpunäited. Alustada tuleb: «*Peab ütleva...*» See ergutab auditooriumi, sest kui peab ütleva, ju siis peab ka kuulama. Et jutu voolavus ei katkeks, tuleb paratamatult tekkivatesse augukohtadesse pikkida siduvaid kõnekujundeid, nagu *noh, tähendab, nii-öelda, tegelikult, tõepoolest, olgu öeldud* jms. Kui juhtute kogemata sekka poetama midagi isikupärast, kujundlikku või koguni maavillast, mis harjumuspärasest stambist kõrvale kaldub, on sobiv ennast välja vabandada süüdlasliku kiillausega «*kui nii võib öelda*» (enamasti võib). Sugestiivsust lisab pöördumine: «*Vaadake...*» Mõttepausi üleminekul ühelt teemalt või punktilt teisele (kus kirjalikus tekstis aitaavad välja kolm punkti või uus absats) võib markeerida lühidalt: «*Nii.*» Või: «*See selleks.*» Ja siis minna sujuvalt edasi: «*Mis puutub seda...*» või «*Mis puudutab sellesse...*» Lõpetada on paras aeg siis, kui olete kõik üheselt paika pannud.

See on skemaatiline kondikava, mille ümber võib hakata juttu heietama. Seejuures on aga vaja teada üldtunnustatud reegleid, et olla aja nõuete kõrgusel.

Kes jälgib hoolega ajakirjandust, on kindlasti isegi tähele pannud, et ükski nähtus meie elus (täpsemalt *meid ümbritsevas elus*, mitte mingis muus) ei eksisteeri iseseisvalt ja ehedal kujul, vaid ikka *probleemina* (millest ei saa üle ega ümber), ja igasugune tegevus on *probleemi lahendamine*. *Probleem* on kõigile mõistetav üldnimetus, mis välistab vajaduse laskuda tarbetutesse üksikasjadesse. Näiteks kui ettevõttel on õnnestu-

nud kuskilt saada teatud kogus defitsiitset toorainet, ei hakka tootmisjuht ometi seletama, et nüüd on tooraine jälle olemas ja tootmist võib jätkata, vaid et tooraine probleem on lahendatud. Probleem omakorda ei esine ka alati iseseisvalt ja ehedalt, vaid rohkem ikka millegagi *seonduvalt*. «Volkogus olid arutlusel elamuehitusega seonduvad probleemid.» Selge pilt — ilma seondumiseta võiks võhik arvata, et kõne all oli lihtsalt maja püstipanemine ning kõik muu — projekt, asukoht, ehitusmaterjal, ehitajad — jäi kõrvale. Täiesti lubamatu lihtsustamine ja mõtte moonutamine oleks aga öelda, et arutlusel oli elamuehitus (ilma igasuguste seoste ja probleemideta). Probleemide lahendamiseks on teadagi tarvis *võtta meetmeid*. Iseasi muidugi, kui te kodus nelja seina vahel näiteks oma üleannetu poja käitumisega seonduvaid probleeme lahendate. Siis pole vaja üldsõnaliselt ähvardada: «Poiss, ma võtan meetmed!» Võtate lihtsalt püksirihma, kütate poisil kere kuumaks ja probleem ongi seks korraks lahendatud.

Veel tuleb rangelt silmas pidada, et kõik siin maailmas on *erinev*. On erinevaid riike ja erinevaid rahvaid, moodustatakse erinevaid erakondi, inimesed töötavad erinevatel kutsealadel, teadlased koostavad erinevaid arenguprogramme, metsades kasvab väga erinevaid puud ja põõsaid jne, jne. «Sümposioonile oli tulnud teadlasi 35 erinevast riigist.» Aga loomulikult — pole ju mõeldav, et kõik 35 riiki oleksid ühesugused! Kui öeldaks, et sümposioonile oli tulnud teadlasi 35 riigist, võidaks seda kes teab kuidas tõlgendada. *Erinev* on üldse üks unikaalne sõna, ta tõrjub kõrvale kõik sellised lohisevad arhaismid, nagu *mitmesugused*, *igasugused*, *kõiksugused*, *kõikvõimalikud*, *paljud*, *iga liiki* jm, *mitmest-setmest* rääkimata. Ka sõna *eri* (omaette olev, eraldi seisev) kaotab selle kõrvale oma otstarbe. Alati polegi tähtis, millest ja mille poolest miski erineb, peaasi et aga erineks.

Alles aastat-paar tagasi võis kuulda selliseid sõnu, nagu *umbes*, *umbkaudu*, *ligikaudu*, *circa*, *ümmarguselt*, *paiku*, *keskeltläbi*. Vahepeal on aga elu edasi läinud ja kogu selle jubeda umbmäärasuse on likvideerinud totaalselt kohamäärsõna *kusagil/kuskil*. Lehm annab kusagil 10 liitrit piima päevas, vili valmib kusagil augustikuu lõpus, bensiinisaba venib kusagil poole kilomeetri pikkuseks jne. Ja miks ka mitte — kusagil võib see tõesti nii olla!

Veel hiljaaegu oli nii, et kui tööde-tegemistega väga kiireks läks, tuli *kohe* pihta hakata. Aga nüüd, suurte ümberkorralduste ajal, on ka siin uued tuuled puhuma hakanud ning pakilised poliitilised ja sotsiaalsed probleemid tuleb lahendada *koheselt*. Kodus muidugi ei tarvitse meest kamandada: «Vii koheselt prahiämber välja!» Võib lõdvemalt: «Vii kohe...» Kui mees käsklusele koheselt ei reageeri, võib kasutada tungivamat kõneviisi: *otsekohe*, *otsemaid*, *jalamaid*, *ruttu*, *kiiresti*, *kähku*, *kärmesti*... Aga seda, olgu veel kord rõhutatud, ainult omade vahel, mitte ametlikus kõnepruugis.

On veel üks sõna, mis jutule tublisti soliidisust lisab. See on *osas*. Ei saa pahaks panna tublile põllumehele, kui ta aidatrepil üleaedsele kodukootud kombel teatab: «Teravilja külvasin ma tänavu 6 hektari jagu rohkem kui mullu.» Kui aga reporter talle mikrofoni nina alla torkab, võtab ta end kindlasti kokku ja parandab: «Teravilja osas suurenes külvipind sel aastal eelmise aastaga võrreldes 6 hektari võrra.» Sest eks ole ju temagi kuulnud ja lugenud, et meil hinnad selle või teise kauba osas tõusevad, et eelarve osas on suur puudujääk, et suhkru osas valitseb defitsiit ja piima osas kahetsusväärne olukord jne. Rõõm on jälgida, kuidas selle sõnakõlksu kasutusala päev-päevalt laieneb. Hiljuti võis raadiost kuulda, kuidas üks Ameerika ärimees meie «Värska» osas Tartu Õlletehast külastas!

Siit moraal: ka keelekasutuses nagu kõiges muuski tuleb järgida moodi. Sestap oleks kasulik teada sedagi, et nüüdsest asub ja toimub meil kõik teatud *tasandil*. Enam ei tule kokku riikide välisministrid, vaid toimub riikide kohtumine välisministrite tasandil, tähtsaid otsuseid ei võeta vastu ülemnõukogus või maakonnaavalitsuses, vaid ülemnõukogu või maakonna tasandil, ja kui kaks meest milleski kokku lepidavad, siis on see kokkulepe isikute tasandil. Viimasel ajal on koguni kuulda olnud plaanide tasandil liikuvatest mõtetest ja rahvusvahelisel tasandil jooksvatest programmidest. Pole siis ka põhjust imestada, kui te töötate raamatukogu tasandil ja õhtul kodus joote teed perekonna tasandil.

Eeltoodust malli võttes võib kokkuvõtteks öelda, et tänase päeva seisuga on meil ka emakeelega seonduvalt erinevaid probleeme, mis vajavad kohest lahendamist nii üksikisiku, pressi kui ka keeleameti tasandil. Loodetavasti sai käesoleva kirjatükiga selles osas märk maha pandud.

Istuv eluviis

Tallinna Lasnamäe polikliiniku võimlemisinstruktori Ljudmila OÕBIKU soovitusel
(kirja pannud ENE RIET)

Paljudel raamatukogutöötajatel kulub päev laua taga istudes ja pingsalt kirjatööd tehes. Seejuures väsivad eriti kaela- ja kukla- ning seljalihased. Enesetunne halveneb, inimene muutub närviliseks, kergesti ärrituvaks, ei suuda enam süveneda, võib esineda ka peavalu. Kaasa mõjuvad siin muidugi ka ilmamuutus, üleväsimus, vähene magamine või halb toitumine. Meeleolu tõsta, lihaste pinget vähendada ning end vormi viia aitavad mõned võimlemisharjutused.

Alustage päeva korraliku ringutusega voodis. Selili lamades sirutage end täiesti välja. Tõstke väheke pead ja vaadake oma varbaid. Siis ajage end uuesti sirgu. Tõmmake jalad konksu ja sirutage taas välja. Tehke seda kõike paar-kolm korda. Keerake end kõhuli ja ringutage uuesti. Paari minutiga olete saanud oma käed-jalad liikuma ja tuju heaks.

Nüüd siis VÕIMLEMISHARJUTUSED, mis on valitud nii, et neid saaks teha töölaua taga istudes ja ka väikeses tööruumis laudade või riulite vahel seistes. Harjutusi tehakse 5—6 korda, kogu kompleks kestab 10—15 minutit ja seda võiks päeva jooksul korrata.

I. SEISTES

1. Hingata sügavalt sisse ja välja.
2. Õlaringid eestpoolt tahapoole, käed on küünarnukist kõverdatud (mitte hinge kinni hoida)
 - parema õlaga,
 - vasaku õlaga,
 - mõlema õlaga korraga.
3. Tõsta käed sirgelt üles, samal ajal sügavalt sisse hingates, välja-hingamisel käed lõdvalt alla lasta.
4. Peakallutused aeglaselt
 - paremale, pea püsti,
 - vasakule ja pea püsti; käed puusas.
5. Peapöörded
 - paremale, otse,
 - vasakule, otse; pöördel vaadata võimalikult taha.
6. Kallutada pea ette ja taha, pinguldada võimalikult lõuga.
7. Pearingid ühele ja teisele poole; silmad kinni, käed puusas.
8. Paigalkõnd, astuda enne varvastele, siis kandadele; kummarduda ette ja lasta käed lõdvalt rippu.

9. Seista sirgelt, käed kõrval rusikas, pinguldada puusalihaseid, lõdvestada.
10. Seista sirgelt, hingata sügavalt kõhuga; harjutus eriti vajalik naistele.
11. Seista käed puusas, hoida puusad paigal, püüda viia rindkere kord vasakule, kord paremale.
12. Painutada käed küünarnukist, sõrmed õlgadel; tuua küünarnukid ette ja viia siis võimalikult taha; lõdvestada.

II. ISTUDES (lihaseid pinguldatakse vastavaid liigutusi tegemata)

1. Toetada küünarnukid lauale, hoida pead kahe käega kinni, püüda pöörata pead paremale ja vasakule. Kaela mitte pöörata, pinguldada ainult lihaseid! Hoida silmad kinni, lugeda kolmeni.
2. Küünarnukid laual, hoida pead kahe käega kinni, püüda seda kallutada vasakule ja paremale.
3. Asetada rusikas käed otsmikule, püüda suruda otsmikuga rusikad eemale, pea peab jääma paigale, pinguldada ainult lihaseid.

Harjutused kaela lihaste tugevdamiseks

4. Käed kuklale, suruda peaga käsi tagasi, mitte liigutada kaela.

5. Hingata sügavalt sisse ja välja.

6. Kallutada pea ette ja taha lõuga võimalikult pinguldades.

Istudes võib teha veel enesemassaaži. Silitatakse kaela vastaspoolse käega kuklast õlaliigeseni, seejärel tehakse ringliigutusi sõrmedega (väikesed ringid tagant ette ja ülevalt alla).

Veel mõned soovitused:

— magage madala padjaga, siis ei jää kaelasooned kangeks;

— vaadake loetavat-kirjutatavat õigelt kauguselt, laske aeg-ajalt silmadel puhata;

— tuulutage enne võimlemist tuba;

— tehke võimlemisharjutusi peegli ees, jälgige oma rühti ja harjutuste korrektsust;

— tehke võimlemisharjutusi algul aeglaselt, siis järjest kiiremini;

— ostke endale poest massaažiks puust kuulikestega pael, millega masseerige enne võimlemist selga ja kaela.

Olge järjekindlad, reipad ja heatujulised!

Raamatukogud ja perekondlik lugemine

VLADIMIR NEVSKI

Eesti Rahvusraamatukogu vanemmetoodik

Perekondlik lugemine on vene haritlaskonna vana hea traditsioon, mis suretati välja pärast 1917. a koos haritlaskonnaga. Selle taassünd algas Eestis möödunud aastal, kui Sillamäe koolides ja hiljem ka linna-raamatukogus moodustati 6—9aastastest lastest esimesed lugemisgrupid. Eesti Kultuuriministeerium kuulutas välja mitu konkurssi perekondliku lugemise programmide ja lugemispalade valiku koostamiseks. Mõned programmid ongi nüüd juba olemas. Neist esimese autorid on Sillamäe raamatukogu töötajad eesotsas direktori Elvira Sidorovaga. Eesti Rahvusraamatukogu koos Haridusministeeriumi ja Eesti õppekirjanduse keskusega annavad välja metoodilist infobülletääni, mis on abiks perekondliku lugemise juhendajatele. Ilmunud on juba seitse numbrit.

Perekondliku lugemise kogemused on äratanud tähelepanu kaugel väljaspool Eestit. Meie programme kasutatakse juba Petropavlovsk-

Kamtsatskis, Nižni-Novgorodis, Chisinaus, Permis, Novosibirskis ja teistes endise NLiidu linnades. Perekondliku lugemise grupid on moodustatud Novosibirski oblasti lasteraamatukogus, ühes Chisinau keskkoolis, haridusorganite metoodikakabinetide juures Brestis ja Kontupohjas (Karjala). 1991. a novembris korraldasid käesolevate ridade autor ja Sillamäe raamatukogu lastegrupi juht Jelena Kunavitš Bresti raamatukogutöötajale ja õpetajale lugemisseminari.

Perekondlik lugemine on omapärane suhtlemisvorm, milles on vähemalt kolm osalejat: laps, lapsevanem ja kirjandusteose autor. Laps õpib iseseisvalt mõtlema ja hiljem ka ilma kõrvalise abita autori taotlusi mõistma. Selleks peavad vanemad oskama analüüsida teost idee pinnal. Seda kahjuks ei õpetata ei koolis ega isegi ülikoolis. Toon oma mõtte selgitamiseks ühe näite, võttes aluseks Enn Vetemaa väikeromaani «Munad hiina moodi». Romaani teema on inimene surma palge ees. Paljude küsimuste seas, mis sünnivad inimeste või jumala poolt surma mõistetu teadvuses, on kõige sagedasem: «Milles on elu mõte?» Selle küsimuse esitab endale ka romaani kangelane Jaan. Ja leiab vastuse: surm, nii nagu elugi, on inimene ise, osa temast endast. Elul ei ole eilset ega homset, on vaid tänane, praegune hetk. Sest ainult olevikus, praegusel hetkel, on inimesele antud korda saata midagi rohkemat kui maustada, süüa hõrgutist — mune hiina moodi.

See mõistagi on vaid meie analüüsivariant. Igaühel võib see olla isesugune. Tähtis on püüda mõelda autoriga kaasa, mõista teose ideed, eelkõige kõlbelist ideed.

Lugemisgrupi võib moodustada üheeaalistest lastest või ka eriealistest (6—10aastastest). Paras oleks koos käia kord nädalas, paar tundi. See arendab laste intellektuaalseid võimeid, trennib mälu ja harjutab kõneosavust. Vanemad maksavad grupi juhile iga lapse pealt 20—25 rbl kuus. Grupi töö on mõeldud 6—8 aastaks. Graafiku järgi toimuvad ka individuaalsed õppused lastega ja lastevanematega.

Algul tuleks välja töötada oma programm tüüpprogrammi alusel ja grupi laste eripärasusi arvestades. Metoodilist abi on teile alati valmis andma **Jelena Kunavitš**: 202010, Sillamäe, Kirovi 22, Linnaraamatukogu; ja selle kirjatöö autor **Vladimir Nevski**: 200035, Tallinn, Paldiski mnt 153—7.

Raamatutele andunud inimene

VOLDEMAR MILLER

Rahvusraamatukogule saabuvad konteinerid Rootsist, Stockholmist. Saatja ikka Uno Oja. Tuleb üks saadetis, teine, kolmas — pappkastid täis raamatuid. Raamatud on uued, puhtad, korralikud. Heas korras on kõik needki, mis sissekirjutuste järgi otsustades on kasutusel olnud.

Raamatuid on paljudes keeltes: inglise, saksa, prantsuse, rootsi, taani, norra, vene, soome ja eesti. Üksikud uus-kreeka ja koguni afrikaani keeles. Teematika on lai — ilukirjandus, ajalugu, ökonomika, geograafia, rohkesti reisikirjeldusi ja turismijuhte. Kastid tehnika- ja matemaatikaalase kirjandusega. Bibliograafia, statistika. Suur valik peamiselt ameerika politoloogiat, sotsioloogiat, ökonomikat. Saabuvad kastid, mis sisaldavad peamiselt õpikuid ja sõnastikke inglise, prantsuse, saksa, rootsi, itaalia, hispaania ja ka vene keele õppimiseks. Lisaks meditsiini ja põllumajandust, teatmeteoseid ja suuri kunstiraamatuid. Raamatud on natuke vananenud, enamasti aastaist 1960—1970, aga nende hulgas on ka palju neid, millel on jääv väärtus. Kõiki kokku on üle kahekümne tuhande.

Kust nad tulevad? Kes on see Uno Oja? Raamatukaupmees, kes on jäänud vanaks ja likvideerib nüüd oma laod? Ei, tegemist on vaid osaga ühe inimese kogust, kes on pühendanud oma elu raamatutele. Omanik saadab need siia ühelt poolt sel põhjusel, et laouür on kallis ja ruumi on vaja uute raamatute paigutamiseks, teiselt poolt selleks, et raamatud hakkaksid jälle elama oma tõelist elu, teenima inimesi, eesti rahvast.

Kes ta on, see omapärane mees?

Uno Oja sündis 14. augustil 1915 Tartumaal Tähtvere vallas Roa talus Alma Oja ja pärastise Tallinna prefekti Oskar Tolmoffi pojana. Lapse-

põlve veetis samas talus, mille peremees oli ta tädi Marie Oja. Talu ei olnud väga suur — 64 hektarit, aga seal oli 24 sarvloomat, 7 hobust, 50 õunapuud ja 100 marjapõõsast (raamatu «Eesti talundid» andmetel). Marie Oja oli talu omanik, aga ühtlasi ise selle oma — ta elas talule. Linnalähedase talu sissetulekud olid suured, palju sellest läks aga tagasi tallu. Selles talus pidid kõik tööd tegema, ka Uno koolivaheajal. Temastki pidi saama tubli taluperemees, aga tema kiindus raamatutesse. Juba õppimise ajal Rõhu ja Nõo algkoolis luges ta läbi kõik kodus leiduvad vanaisast jäänud ja kohalikes väikestes raamatukogudes olevad raamatud. Treffneri algkoolis, kus õppis alates 5. klassist, oli õpetajaks «Noor-Eesti Kirjastuse» direktor Mihkelson (hiljem eestistatult Melso). Tema laenutas õpilastele oma raamatukogust. Võib-olla siit tuligi vastupandamatu soov omada ise raamatuid. Kogu taskuraha läks nende ostmiseks. Algul ta luges ja ostis põnevusjutte, siis huviring laienes. Esimene suur ost, juba algkooli ajal, oli Ulsteini kuueköiteline illustreeritud «Weltgeschichte». Ostis selle Weidemanni antikvariaadist köidete kaupa, iga köide 5 krooni, mis oli tollal täiskasvanulegi suur raha. Järgnes Treffneri gümnaasium, siis sõjaväeteenistus Tallinnas sidepataljonis ja alates 1939. aastast õppimine Tartu Ülikooli filosoofiateaduskonnas. Seal sai ta õppida ühe aasta, siis tuli nõukogude aeg. Kõik muutus, ka raamatute suhtes. Ja see pidi saama peaaegu saatuslikuks. Läks Martinsoni «Baltika» antikvariaati, kus oli ikka käinud, ja nägi põrandal hunnikus keelatuks tunnistatud raamatuid, mis olid määratud põletamisele. Ta mõtles: need on ju keelatud ainult avalikes raamatukogudes, ja viis raamatud koju. Raamatute hulgas oli Trotski «Die wirkliche Lage in Russland». Sõber nägi, laenas lugemiseks, tagasi aga ei toonud. Raamat oli hakanud sõprade seas ringi käima ja see sai teatavaks. Uno Oja vallandati Martinsoni kauplusest, kus ta töötas müüjana, minuti pealt. Kohe järgnes ka kutse rektor Hans Kruusi juurde. Kruus ütles: «Te olete Trotskit levitanud.» Ütles, et peab karistama ja välja heitma, kuid võtab ehk aasta pärast tagasi.

Seda aastat ei tulnud. Tuli hoopis Saksa okupatsioon. Ülikoolis oli kõik teistviisi, raamatute kogumine aga jätkus endistviisi. Uno Oja oli pärinud vanatädilt Helenelt maja Kastani 53. Seal sai juba vabariigi ajal 40 krooni kuus üüri, tädid, ema õed, toetasid ka. See tädi, kes pidas talu, ütles küll: «Sa oled nii ebapraktiline, et sured nälga, kui mind ei ole.» Aga toetas ikka. Uno ei suitsetanud, ei joonud, ei ajanud taga riideuhkust, raha kulus kõik raamatutele. Neis segastes oludes oligi raamatute kogumine eriti edukas. 120 riigimarga eest sai osta kõik Õpetatud Eesti Seltsi toimetised ja aastaraamatud. Ülikooli «Actad», Eesti Rahva Muuseumi aastaraamatud ja «Eesti Kirjanduse» uuemad aastakäigud sai kolme-neljasaja riigimarga eest.

Nõnda kestis see kuni 1943. a novembrikuuni. Siis oli näha, et sakslane kaotab sõja. Ema müüs 4000 marga eest vaiba maha ja Uno sõitis sõjaväe paadiga Soome. Sõit läks maksma 2000 või 3000 marka.

Maha jäi 5000 raamatut.

Soomes ei astunud Uno Oja sõjaväkke ja ta pandi tööle Pansio sõja-sadama ehitusele, kus ühel pool töötasid Soome kriminaalvangid, teisel Eestist põgenenud poisid, kes ei läinud sõjaväkke. Aga elada ja raamatuid muretseda sai ka seal, kuni 1944. a, enne Soome alistumist, eestlased laevadega Rootsi saadeti.

Maha jäi 200 raamatut.

Rootsis mõtles ta korra ka ülikoolile, aga seal olid kavad ja õppimine jälle teistviisi. Nägi: tööliste palgad tõusid, raamatute hinnad jäid samaks või langesid. Oleariuse näiteks sai 50 krooni eest (nüüd on selle hind 400—500 krooni). Oli hea võimalus raamatuid osta. Läks «Dagens Nyheteri» trükikotta transporditööliseks, lehti vastu võtma ja pakke autodele laadima. See oli üsna hästi tasutav töö, rootslased ise ei tahtnud seda lihtsat ja rasket tööd teha. Lisaks kutsuti vahel lehti laiali kandma ja sellest sai teine töots. Umbes 5 tundi kulus tööle trükikojas, 4 tundi lehtede laialikandmisele. Nii tuli kaks palka. Algul oli raske. Tuli viia kätte 100 lehte. Vanas linnaosas pidi selleks palju treppidest üles-alla käima. Hiljem sai ta endale kesklinna rajooni. Seal olid majades liftid ja palju asutusi, kes tellisid mitukümmend lehte. Nii oli võimalus laiali kanda kuni 400 lehte ja selle eest tuli raha lisaks. Töö käis öösiti, päev jäi raamatutele. Käis kaks korda nädalas läbi kõik antikvariaadid.

Siis nägi: Rootsis, kus enne Teist maailmasõda oli saksa keel moes, valitses nüüd suur saksavaenulikkus. Saksakeelseid raamatuid sai sama hästi kui muidu. Oli õnne, sai ürida selle maja keldris, kus elas, 6—7 väikest ruumi. Nii oli koht, kuhu raamatud panna. Sellest tuli teistpidi kasu ka. Saksamaal tekkis suur nõudlus lasteraamatute järele, hinnad tõusid. Uno Ojal oli kontakt Saksamaale ümber asunud antikvaari Harry Martinsoniga ja tema kaudu teiste antikvariaatidega. Siit tuli raha uute raamatute ostmiseks.

Pani tähele: kui kauplus kolib või firma vahetab omanikku, taetakse keldritäitest raamatutest lahti saada. Need antakse ära poolmuidu. Ega need raamatud halvad ole, on ainult aktiivsest käibest kõrvale jäänud, sest on tulnud uued väljaanded või on huvisuunad muutunud. Üüris suure laoruumi ja kogu võis jälle kasvada. Ta ei ostnud ainult odavat kraami, kui nägi raamatut, mida väga soovis, ei hoolinud hinnast.

Nüüd saatis ta üle 20 000 raamatu Eestisse. Kui suur ta kogu üldse on? Kui siia tuli 20 000, siis vähemalt 50 000 küll. Miks ta saatis? «Kogu peab uuenema, muidu ta vananeb nagu inimenegi. Ja siin on neid vaja.»

Praegu on Uno Oja pensionil. Kui maksud maha arvata, saab ta kätte 10 000 krooni, sellest läheb 5600 laoruumide üüriks, ja kortergi on koduks raamatutele. Juurde tahab aga ikka muretseda.

Kes ta, Uno Oja, siis on? Kas bibliofiil? Jah, aga mitte selles mõttes, nagu meie sellest aru saame. Ta ei kogu haruldusi, ainuexemplare sel-

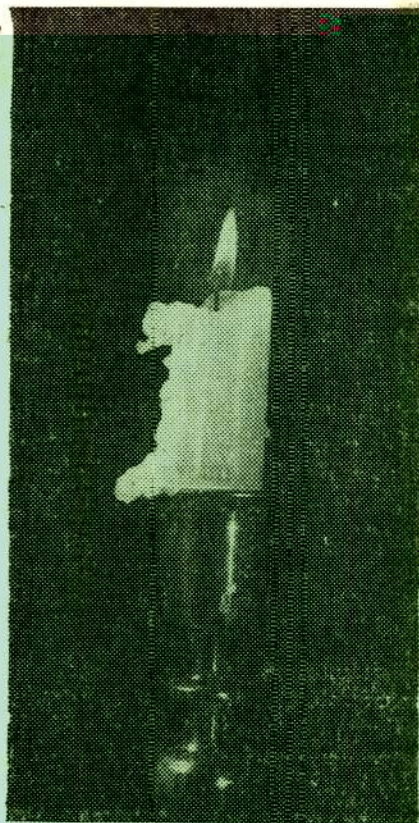
leks, et neid kiivalt ainult endale hoida, vaid selleks, et raamatud ei häviks ja elaksid edasi. Seda näitab seegi, et ta on saatnud rahumeeli ära autorite, sealhulgas tuntud autorite pühendustega raamatuid, mida meie bibliofiilid väga hindavad, ja ei ole raamatuid oma nimega märkegistanud.

Seepärast ei ole tal ka kindlat huvisuunda. Algul kogus ta järjekindlamalt kõike, mis Venemaad puudutab. Samal ajal oli tal kitsam eriharrastus: ta armastas väga balletti ja kogus sellealast kirjandust. Saksa, prantsuse, inglise, ka vene ja eesti balletti käsitlev kirjandus oli tal üsna täielikult olemas. Nüüd saatis ta umbes 800 balletiraamatut Eestisse; vene ja eesti balletti käsitlevad jättis esialgu veel endale. Praegune erisuund kisub *Baltica* poole, peamiseks kogumis- ja huviobjektiks on aga kõik, mis räägib raamatust: kataloogid, bibliograafiad, leksikonid, raamatud raamatust ja raamatu ajaloost — võiks öelda «raamatute raamatud». Neid ei kogu ega säilita ta niisama, need ümbritsevad teda ja on talle harrastuses abilised. Ta teab väga palju suure osa Euroopa, aga ka Ameerika Ühendriikide ja Kanada raamatutest ja kui ei tea, siis teavad teatmikud, mis teda toas ümbritsevad.

Mis saab edasi? Ta jätkab kogumist, oma raamatukogu uuendamist. Eestisse saatmist ootab veel kuni 20 000 raamatut ja kogumistöö ei lakka kunagi. Ikka uued raamatud vajavad tutvumist, kogumist, säilitamist ning taaselustamist. Kogumine on nakatanud ka kasupoega Velit, kes ostab ja kogub *Fennougricat*.

Tervis on korras, raamatute kogumine jätkub ja loodetavasti ka nende saatmine Eestisse.

MÄLESTAME

Dr pharm Hugo Salasoo

27. XI 1901 — 12. X 1991

Raamatukoguhoidjad Eestis leinavad oma kolleegi Austraaliast, kelle elutee jõudis lõpule natuke enne 90 aasta täitumist. Mälestame apteekrit ja farmaatsiadoktorit, kelle elust pool kulus eesti raamatu kogumisele. Kolmkümmend kaheksa aastat juhatas ta Eesti Arhiivi Austraalias ja alles 1991. aasta alguses andis need kohustused üle oma pojale Inno Salasoole.

Hugo Salasoo oli Tartumaa mees. Tartus gümnaasiumiõpingute katkedes 1917. aastal asus ta apteekriõpilasena tööle Tartu Kivisilla apteegis. Hiljem jätkus teenistus mitmes teises apteegis, siis tuli olla sõdur ning alles 1923. aastal sai gümnaasium lõpule ja algas rohuteaduse stuudium Tartu Ülikoolis. Ülikooli lõpetamise järel omandas magistrikraadi ja 1933. aastal kaitses väitekirja «Möruhein, *Polygonum hydropiper L.*» ning promoveerus doktoriks. Botaanika oligi tal teiseks erialaks nii Eestis kui ka Austraalias. Kui koostatakse tema personaalbibliograafia, siis leiab sellest hulgaliselt «Eesti Looduses», «Loodusvaatlejas» jm avaldatud artikleid. Tartu Ülikooliga oli ta seotud 1940. aastani, algul farma-

tseutilise keemia assistendina, hiljem õppeülesandetäitjana ja eradotsendina. 1933. aastast oli Hugo Salasoo EV Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi, hiljem Sotsiaalministeeriumi farmaatsiainspektor, s.o apteekide alal esimene mees Eestis. Ka oli ta ajakirja «Eesti Rohuteadlane» toimetuse liige ja mitu aastat tegevtoimetaja, võttis autorina osa farmaatsia käsiraamatute koostamisest, avaldas artikleid. Organisaatorina, toimetajana ja koostajana oli tal suuri teeneid selles, et Eesti apteegid said 1937. aastal tähtsaima eeskirjade kogu «Eesti farmakopöa», mis vastas tolle aja rohuteaduse parimale tasemele. 1940. aastal jättis ta töö ministeeriumis ning asutas ja sisustas Nõmmel Kivimäe apteegi. Kuid pealetulnud sõda viis ta koos perekonnaga 1944. aastal Saksamaale (oli seal eesti koolis õpetajaks ja direktoriks), kust 1949. aastal siirdus Austraaliasse.

1952. aastal hakati Sydneys rajama arhiivraamatukogu, et koguda terves maailmas ilmuvaid eesti raamatuid. 1953. aasta alguses sai selle etteotsa arhiivaariks Hugo Salasoo, kes täitis suure innu ja hoolega ülesannet koguda kõik 1944. aastast väljaspool Eestit ilmunud trükised. 1968. laskis ta ehitada nimelt selleks kavandatud ja kõigile nõudeile vastava hoidlahoone. Nii on Sydney eeslinnas Lidcombe'is välis-eesti kirjandust 95—98%, peale raamatute ka ajakirjandust, väikerükiseid, eksliibriseid, teadustöid separaatidena, heliplaate, diapositiive, käsikirju, kirjavahetusi, mitmesuguseid dokumente, samuti raamatuid varasemast ajast (nii Eestis kui ka mujal ilmunuid), kokku ligi 25 000 arvestusühikut.

Viimaseil aastail suhtlesid Hugo Salasoo ja Eesti Arhiiv Austraalias kodu-Eestiga muidugi tihedamini kui varasemal aastakümneil. Sydneys käinud inimesed Eestist on külastanud palju kordi ka Eesti Arhiivi Austraalias ja Hugo Salasood. Kontaktid Eesti raamatukogudega (Tartu Ülikooli Raamatukogu, Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogu, Eesti Teaduste Akadeemia Raamatukogu, Eesti Rahvusraamatukogu jt) on olnud kasuks mõlemale poolele.

Hugo Salasoo on Eesti Arhiivi Austraalias tutvustanud paljudes kirjutistes. Üks neist on näiteks «Eesti Arhiiv Austraalias» (Raamatuloolist. Tallinn, 1990. Lk 204—238). Koostöös Vello Saloga ilmus bibliograafia «Välis-Eesti perioodika 1944—1975» (Rooma, 1976. 112 lk). Teine bibliograafiline töö Hugo Salasoolt kannab pealkirja «Foreign Language Publications in Estonian Archives in Australia» = «Võõrkeelseid trükiseid Eesti Arhiivis Austraalias» (Sydney, 1969. 103 lk).

Hugo Salasoo osales aktiivselt paljudes organisatsioonides nii Eestis kui ka Austraalias, oli tegev mitme ajakirja ja paljude raamatute trükkitoimetamisel. Akadeemiliselt kuulus *Fraternitas Liviensise* perre.

Oma elutöoga nii Eestis kui Austraalias jääb rohuteadlane ja raamatukoguhoidja Hugo Salasoo eesti rahvuskultuuri ajalukku.

HANS JÜRMAN

TPedI raamatukogunduse ja bibliograafia eriala 1990. aastal lõpetanute diplomitööd

Koostanud PIRET TAMME

1. ANTON, AUNE

Eesti filmikirjandus 1971—1988 / Juhendaja E. Uverskaja.
— 77 lk. — Bibl lk 75—76 (14 nim).

Töös tutvustatakse Eesti NSVs ajavahemikus 1971—1988 ilmunud filmikunsti käsitlevaid publikatsioone. Antakse filmikirjanduse mitmeaspektiline analüüs. Peatähelepanu on pööratud filmi kui kunsti kajastavatele kirjutistele. Vaatluse alla on võetud kõik konkreetseid filme puudutavad artiklid, samuti need, kus on juttu filmi tegijatest.

2. ARULA, INGA

Rollimängude kasutamisest raamatukogundushariduses ja täienduskoolituses / Juhendaja A. Lepik. — 90 lk. — Bibl lk 85—86 (17 nim).

Töö eesmärgist lähtuvalt on avatud rollimängude mõiste, antud ülevaade rollimängudest, nende kujunemisest ja kasutamise võimalustest. Kirjeldatakse ja analüüsitakse raamatukogudes ja raamatukogunduse õppetöös kasutatavaid rollimänge.

3. ARULA, LIIVI

Lasteraamatu illustratsiooni osa teksti mõistmisel / Juhendaja Ü. Papp. — 88 lk. — Bibl lk 80—82 (28 nim).

Käsitletakse teksti ja illustratsiooni vahelisi seoseid ning analüüsitakse laste mõistmisprotsessi iseärasusi lähtuvalt ealisest arengutasemest.

4. HALBERG, PRIIT

Kirjakunsti alase kirjanduse väljaandmisest 20. sajandil / Juhendaja V. Toots. — 114 [32] lk. — Bibl lk 113—114 (24 nim).

Analüüsitakse 20. sajandil Euroopas, Põhja-Ameerikas ja Austraalias ilmunud kirjakunstialast kirjandust. Töö tulemuseks on kirjandusnimestik, mis hõlmab ajavahemikku 1901—1990 ning sisaldab 960 raamatut, brošüüri ja kirjalehte. Lisatud on nimede register, anonüümsete

trükiste ja kogumike pealkirjade register, kohanimede register, kirjas-
tuste register.

5. HANNUS, TERJE

**Kirjastuse «Odamees — Carl Sarap» tegevus aastatel
1918—1929 / Juhendaja M. Lott. — 82 lk.**

6. JÕERAND, DAIVI

**Elukeskkonna osa algklasside õpilaste lugemise mõjuta-
jana (Sindi ja Tori raamatukogu lasteteeninduse põhjal) /
Juhendaja A. Lepik. — 82 lk. — Bibl lk 77—78 (18 nim).**

Analüüsitakse elukeskkonna osa noorema astme õpilaste lugemise
mõjutajana, võrreldes maa- ja linnalaste lugemishuvisid ja -harjumusi
ning raamatukoguteenindust. Uurimismeetoditena on kasutatud vestlust
raamatukoguhoidjatega, raamatukogupäevikute ja lugejakaartide ana-
lüüsi ning ankeetküsitlust.

7. JÕHVE, EPP

**Raamatukogunduse ja bibliograafia eriala üliõpilaste ilu-
kirjanduse lugemisest / Juhendaja A. Lepik. — 87 lk. —
Bibl lk 57—58 (9 nim).**

Vaadeldakse raamatukogunduse ja bibliograafia eriala üliõpilaste
ilukirjanduse lugemist ja võrreldakse raamatukogundusüliõpilaste kir-
jandushuve samal erialal töötavate spetsialistide omadega. Analüüsitakse
raamatukogundusüliõpilaste lugemishuvi dünaamikat ning üldistatakse
uuringu «Teie ja kirjandusaasta 1985» tulemusi.

8. KELDER, VALLO

**Väliseesti raamat aastatel 1944—1965. Statistiline ülevaade
/ Juhendaja K. Veskimägi. — 71 lk. — Bibl lk 71 (11 nim).**

Töös kirjeldatakse statistiliselt raamatute väljaandmist välismaal
ajavahemikus 1944—1965, võttes aluseks B. Kangro koostatud bibliograa-
fias «Eesti raamat vabas maailmas. Bibliograafiline ülevaade 1944—1965»
avaldatud kõigi trükiste kirjed ning lisades neile teistest bibliograafia-
test, teatmeteostest ja TA Raamatukogu Väliseesti osakonna kataloogi-
dest leitud andmed olemasolevate trükiste kohta.

9. KOFF, HEDA

**Eesti Kirjanikkude Liidu kirjastus 1927—1940 / Juhendaja
M. Lott. — 56 lk. — Bibl lk 55—56.**

10. KÕIV, ÜLLE

**Infosüsteemid arenenud riikide põllumajanduses / Juhen-
daja N. Rohusaar. — 90 lk. — Bibl lk 84—86 (27 nim).**

Vaatluse all on arenenud riikide infosüsteemid põllumajanduses. Tut-
vustatakse maailma suurimaid põllumajanduslikke infosüsteeme, nende

koostööd, infoteenuste spetsiifikat ja vorme USAs ja Lääne-Euroopas. Tutvustatakse rahvusvahelist põllu- ja metsamajanduse ning toiduainete tööstuse alast automatiseeritud teadus- ja tehnikainfo süsteemi AGRIS.

11. KÕO, KAIRI

Kunstitutvustus ajakirjas «Nõukogude Naine» 1945—1988
/ Juhendaja N. Rohusaar. — 120 lk. — Bibl lk 106.

12. LEHIS, INGA

Anu Raud loovisikuna / Juhendaja N. Rohusaar. — 71 lk.
— Bibl lk 67—70 (38 nim).

Esitatakse Anu Raua personaalnimestik. Analüüsitakse tema loomingu-
gut, antakse lühiülevaade Anu Raua arengust ja tema näitustest. Kirjan-
duse nimestik koosneb 6 osast: Anu Raud teistest kunstnikest; Anu Raud
kui kunstipedagoog; Anu Raud kunsti probleemidest; Anu Raua kunsti-
loomingust; Anu Raud ja etnograafia; Anu Raud kirjanikuna.

13. LIIVET, MARIELLE

**Graafika konserveerimise ja restaureerimise probleemi-
dest** / Juhendaja E. Kenkmaa. — 75 lk. — Bibl lk 67 (14
nim).

Kirjeldatakse graafika konserveerimise ja restaureerimise aktuaal-
seid probleeme. Töö praktilises osas analüüsitakse W. S. Stvenhageni
vaategraafika albumit «Album Ehstlandischer Ansichten» kultuuri- ja
kunstiloolisest aspektist, määrates gravüüride kahjustused ning restau-
reerimise meetodid. Töö on illustreeritud fotomaterjaliga.

14. LORI, KERLI

Kõrgkoolileht «Pedagoogiline Instituut»: sisu ja lugeja /
Juhendaja A. Lepik. — 94 lk. — Bibl lk 69 (11 nim).

Antakse ülevaade Tallinna Pedagoogilise Instituudi ajalehest «Peda-
googiline Instituut», tema ilmumisloost, temaatikast, autoritest, lugejas-
konnast ja lugejaskonna arvamustest ajalehe kohta. Põhjalikumalt on
analüüsitud 1983., 1986., 1989. aastakäiku.

15. MOLDER, IIA

1930. ja 1935. aastal Eestis ilmunud trükiste analüüs /
Juhendaja N. Rohusaar. — 75 lk.

Esitatakse andmestik kõigi Eesti kirjastuste ja kirjastamisega tege-
levate asutuste toodangu kohta aastatel 1930 ja 1935, analüüsides kir-
jastustegevust kirjastavate asutuste järgi ja temaatika alusel ning vaa-
deldes nende trükiste liikumist Saaremaa raamatukauplustes ja Saare-
maa Keskraamatukogus.

16. PETTAI, KAIRE

Helmi Mäelo kui Eesti ühiskonnategelane ja kirjanik /
Juhendaja N. Rohusaar. — 63 lk. — Bibl lk 57—63 (81
nim).

Töös tutvustatakse Helmi Mäelot kui silmapaistvat isiksust, eesti
nais- ja karskusliikumise juhtivamat tegelast ja kirjanikku.

17. PILL, AVE

Eesti dokumentaalfilm aastatel 1971—1989 / Juhendaja
E. Uverskaja. — 57 lk. — Bibl lk 55—56.

18. REEK, KADRI

**Kaadritööst ja kaadriuringutest Tartu Ülikooli Raamatu-
kogus: Uute töötajate kohanemisest /** Juhendaja K. Kango.
— 52 lk. — Bibl lk 36—38 (22 nim).

Antakse ülevaade Tartu Ülikooli Raamatukogus tehtavast kaadritööst
ja läbiviidud kaadriuringutest. Samas uuritakse ankeetküsitluse ja inter-
vjuude varal uute töötajate kohanemist selles raamatukogus.

19. REMMEL, HELENA

Studio «Tallinnfilm» multifilmid 1958—1989 / Juhendaja
E. Uverskaja. — 72 lk. — Bibl lk 66—67 (32 nim).

Loetakse üles aastatel 1958—1989 studio «Tallinnfilm» multiosa-
konnas valminud nuku- ja joonisfilmid. Saadud andmeid analüüsitakse
multifilmide valmistajate, auhindade ja multifilmide sisulisest aspektist.
Lisatud on kaks joonist ja tabel.

20. RETSOLD, ANNE

Filmitutvustus Eesti ajakirjanduses / Juhendaja E. Uvers-
kaja. — 74 lk. — Bibl lk 72—74 (46 nim).

Töös antakse ülevaade vabariigi ajakirjanduses avaldatavatest filme
ja filmitegijaid tutvustavatest kirjutistest, filmikunsti arengust ning filmi-
reklaamist. Kirjutisi analüüsitakse sisu, autorluse, filmitootmismaa, filmi-
liigi, fotode olemasolu jt aspektidest.

21. SAARNIIT, KEIU

**Eesti Teaduste Akadeemia Füüsika Instituudi publikat-
sioonide analüüs 1979—1988 /** Juhendaja N. Rohusaar. —
53 lk. — Bibl lk 46 (7 nim).

Tutvustatakse Füüsika Instituudi ajalugu, struktuuri ja teadustöö
temaatikat. Analüüsitakse arvutis salvestatud publikatsioonide temaatika-
kat ning jaotust instituudi laborite kaupa. Antakse ülevaade artiklite
avaldamisest teaduslikus ajakirjanduses, instituudi teadurite esinemis-
test konverentsidel jm.

22. SAUKS, ELLE

Masinaehitustehase «Ilmarine» 1859—1989 tegevusülevaade ja publikatsioonid / Juhendaja E. Uverskaja. — 63 lk. — Bibl lk 63 (9 nim).

Antakse üldpilt Eesti vanima masinatehase «Ilmarine» ajaloost ja analüüsitakse tehase kohta ilmunud publikatsioone. Lisatud on joonised ja tabelid.

23. SOOSAAR, RIINA

Vene raamatukoguteadlase Boriss Banki isiklik raamatukogu / Juhendaja K. Oja. — 183 lk.

Antakse lühiülevaade Boriss Banki (1900—1984) elust ja tegevusest ning tema seostest eesti raamatukogundusega. Põhjalikumalt uuritakse B. Banki isiklikku raamatukogu, mis saabus kingitusena Eesti Rahvusraamatukogu metoodikafondi, mille tulemusena on koostatud bibliograafia-alaste ning raamatukogunduslike trükiste alfabeetiline trükikataloog.

24. SOMP, LY

Lihula keskkooli õpilaste lugemisest / Juhendaja Ü. Papp. — 32 lk. — Bibl lk 70 (5 nim).

Töös selgitatakse keskkooliõpilaste vaba aja kasutamise viisid, tunnetuslikud huvid, lugemisaktiivsus ning suhtumine lugemisse kui harrastusse. Tööle on lisatud küsitlusankeedid ja nende tulemustest koostatud tabelid.

25. TEPPU, TERJE

Audiovisuaalsete materjalide kasutamisest lasteraamatukogudes / Juhendaja A. Lepik. — 97 lk. — Bibl lk 85—87 (27 nim).

Töös käsitletakse audiovisuaalsete materjalidega seotud probleeme väljaselgitatud kirjanduse ja ankeetide põhjal. Esitatakse AV materjalide klassifikatsioon ja tutvustatakse nende kasutamise võimalusi raamatukogutöös.

26. TUKK, MALL

Kodulookartoteegid Eesti raamatukogudes / Juhendaja M. Kalvik. — 78 lk. — Bibl lk 64—65 (16 nim).

Töös uuritakse kodulookartoteekide olemasolu ja korraldust Eesti suuremates teadus- ja rahvaraamatukogudes ning kartoteekide kasutatavust. Tehakse ettepanekuid kodulookartoteekide koostamise meetodika parandamiseks ja nende enamaks kasutamiseks koduloo uurimistöös. Lisades on esitatud näiteid raamatukogude kodulookartoteekide süsteemidest.

27. VAARO, ILMAR

«Noor-Eesti Kirjastus» algupärase romaani väljaandjana /
Juhendaja M. Lott. — 90 lk.

Uurimuses vaadeldakse «Noor-Eesti Kirjastuse» tegevust algupärase romaani väljaandmisel. Iseloomustatakse eri aspektidest lähtuvalt kirjastuse seda laadi tegevust. Käsitletakse autori ning kirjastuse suhteid kirjastamisprotsessis. Lisatud on «Noor-Eesti Kirjastuse» algupärase romaanide kronoloogiline nimestik.

28. VALGE, SVEA

Raamatukoguhoidja sotsiaalse staatuse probleemid nõukogude raamatukogunduses / Juhendaja L. Lepik. — 79 lk.
— Bibl lk 73—78 (71 nim).

Selgitatakse välja, kuidas ja mis ulatuses on nõukogude raamatukogunduses sotsiaalse staatuse probleemidega tegeldud. Samas määratakse raamatukoguhoidja materiaalne staatus võrreldes teiste elukutsetega ja vaadeldakse, mis suunas ja kuidas on Nõukogude Eesti raamatukoguhoidjate staatus muutunud võrreldes Eesti Vabariigi raamatukoguhoidjate materiaalse staatusega.

29. VEELAIU, KULLI

18. sajandi eesti raamatu restaureerimisprobleeme / Juhendaja E. Kenkmaa. — 60 lk. — Bibl lk 59—60.

30. VESTERBERG, KERSTI

Paber ja selle säilivuse tagamisest / Juhendaja A. Aarna. — 65 lk. — Bibl lk 64—65 (20 nim).

Antakse lühike ülevaade paberitööstuses eri aegadel kasutusel olnud toorainest ja tootmisviisidest. Analüüsitakse paberi vananemist põhjustavaid faktoreid, pöörates erilist tähelepanu paberi happelisusele kui paberi vananemise ja hävimise peamisele põhjusele.

31. WAU, HILLE

Eesti ja Ungari kultuurisuhted 1920—1940 / Juhendaja M. Lott. — 100 lk. — Bibl lk 93—100 (121 nim).

Antakse ülevaade kultuurisuhete ulatusest ja neid mõjutanud teguritest. Kuna peamiseks Eesti ja Ungari suhete arenemise põhjuseks oli kahe rahva keelesugulus ja sellest ajendatud hõimuliikumine, on töös uuritud hõimuliikumise tekkimist ja tema peamisi väljundeid ning soomeugri kongresse.

РЕЗЮМЕ

⊙ Темой нынешних библиотечных дней (19—31 октября) была финно-угорская культура. Министерство культуры Эстонии, Общество библиотекарей и Национальная библиотека ставили своей целью знакомить на книжных выставках читателей с *Fellougrica* и дать родственным народам возможность ознакомиться с работой наших библиотек. Наиболее содержательным мероприятием был семинар по культуре финно-угорских народов. С точки зрения библиотечного дела самым интересным был доклад научного сотрудника библиотеки Хельсинкского университета Майре Ахо о создании международной инфосистемы уралистики. В 1987 году Финская Академия и АН СССР заключили договор о сотрудничестве по созданию базы данных исследований по уралистике и печатному изданию библиографий по археологии, этническим наукам, языко- и литературоведению.

Составляется четырехчастная работа «*Bibliographia Studiorum Uralicorum 1917—1987*». Первая часть «Археология» вышла в 1988 г. на финском и русском языках. Так как ее целью является обслуживание интернациональной клиентуры, прилагается и английский перевод предметных слов.

Более половины материала записано, но не известно, когда удастся создать базу данных, откуда информацию можно искать. Материал находится в Москве, в Эстонии невозможно пользоваться даже тем, что собрано на месте. Публикация переносится вероятно на будущее.

В Эстонии продолжают работу Национальная библиотека (изданная в Эстонии новейшая литература), библиотека Тартуского университета (материал, изданный в Советском Союзе) и Институт языка и литературы (в качестве эксперта). В Финляндии организатором проекта являлась библиотека Хельсинкского университета. Срок выполнения проекта в 1992 г.

⊙ Существенно изменится в ближайшем будущем система образования Эстонии. В сентябре в Таллине проходил семинар библиотекарей, где эти изменения подробно рассматривались.

Эстонская школа была основана более 300 лет тому назад, когда о грамотности эстонцев заботились деятели церкви. После обновления образования писателем и общественным деятелем К. Р. Якобсоном в конце прошлого века в эстонской школе стали большое внимание обращать на краеведение и демократический подход к истории. Хоть эстонцы полностью и не сориентировались на советскую систему образования, оно все же нуждается в переустройстве. С 1987 года увеличилась доля гуманитарных наук, в учебный план вошли новые дисциплины (история Эстонии, этика, психология, культуроведение, религиозное учение, здравоохранение). Трудность представляет нехватка учебной литературы. Представители министерства образования обещали библиотекарям, что к 1992 году издание учебников в Эстонии будет реорганизовано и кризис с учебной литературой разрешится. Изменится и учеба в вузах, где студент может выбирать между образованием ученого или прикладного специалиста. Профессиональную компетентность учителей обеспечит система усовершенствования: соответствующие курсы будут проводиться регулярно и финансируются они государством, любительские же курсы будут платными.

⊙ В память коллеги: *Dr pharm* Хуго Саласоо 27 XI. 1901—12. X. 1991.

Библиотекари Эстонии скорбят по случаю кончины своего коллеги из Австралии Хуго Саласоо, который закончил свой земной путь незадолго до своего 90-летия. Мы преклоняем голову перед памятью аптекаря и доктора фармации, полжизни которого

было посвящено собиранию книг. Тридцать восемь лет руководил он Эстонским архивом в Австралии. В начале 1991 г. он передал эти обязанности своему сыну Инно Саласоо.

В 1952 г. в Сиднее начали создавать архивную библиотеку, чтобы собрать все печатные издания, выпущенные за пределами Эстонии после 1944 г. В начале 1953 г. стал руководителем архива происходивший из Эстонии Хуго Саласоо. Сейчас в пригороде Сиднея Лидкомбе 95—98% эстонской литературы, кроме книг имеются газеты и журналы, мелкие издания, экслибрисы, сепараты научных работ, граммзаписи, диапозитивы, рукописи, переписки, различные документы, а также книги более раннего периода (изданные в Эстонии и других странах), всего 25 000 учетных единиц.

Хуго Саласоо популяризовал Эстонский архив в Австралии во многих публикациях, к примеру в «*Foreign Language Publications in Estonian Archives in Australia*» (Sydney, 1969).

SUMMARY

⊙ The theme of this year's library days (took place during October 19.—31.) was Finno-Ugric culture. The aim of the Estonian Ministry of Culture, Estonian Librarians' Association and the National Library of Estonia was to introduce *Fennougrica* to the readers through book exhibitions and to give kindred peoples an opportunity to get acquainted with the work of our libraries. One of the most informative was the seminar on the culture of Finno-Ugric nations. The most interesting paper from librarianship's point of view was presented by Maire Aho, a scientist from Helsinki University Library, who spoke about creating an international information system of uralistics. In 1987 the Finnish Academy and the Academy of Sciences of the USSR signed a co-operation agreement on forming a database of research works of uralistics and on printing bibliographies on archaeology, national sciences, language science and literary science on the basis of this database. «*Bibliographia Studiorum Uralicorum 1917—1987*» will be compiled, consisting of 4 parts and divided according to branches of science. The first part — «Archaeology» — was published in 1988 in Finnish and Russian. With the aim of offering information to a wide circle of readers the English equivalents have also been added. More than a half of the material has been recorded but we do not know when it will be possible to form a database where readers can search the information. The material is in Moscow, in Estonia we cannot even use that part of it that has been collected here. Printing will obviously be postponed.

In Finland the Helsinki University Library has been the organizer of the project. In Estonia this work is carried on by the National Library (recent literature published in Estonia), the Library of Tartu University (publications issued in the Soviet Union) and the Institute of Language and Literature as an expert. The project must be finished in 1992.

⊙ The Estonian educational system will also change considerably in the nearest future. A seminar for librarians took place in Tallinn in September where these changes were thoroughly discussed.

Ground was laid for Estonian schools over 300 years ago when Estonians were taught by clergymen. In the end of the last century the school was renovated by C. R. Jakobson, a writer and public figure. Estonian schools have laid special stress on regional studies and democratic treatment of history. Estonians did not take over the soviet educational system entirely, but our education still needs to be reorganized. From 1987 the role of the humanities has become more important, new disciplines will be taught (history of Estonia, ethics, psychology, history of culture, fundamentals of religion, health care). The lack of textbooks is alarming. The representatives of the Ministry of Education promised to the librarians that by 1992 the publishing of textbooks will have been rearranged in Estonia which should solve the problem of textbooks. Studying process in higher schools will also be changed — students can get the education of a scientist or a practicing specialist. Systematical professional training will guarantee the high competence of teachers: professional training courses should take place regularly and be financed by the state while hobby courses will require participation fees.

⊙ In memoriam

Estonian librarians mourn Hugo Salasoo, our colleague in Australia, who died before his 90th birthday. We commemorate the pharmacist and doctor of pharmacology who spent half of his lifetime collecting Estonian books. He was in charge of the Estonian Archives in Australia for 33 years. At the beginning of 1991 he passed this mission on to his son Inno Salasoo.

The archival library was founded in Sydney in 1952 with the aim of collecting all printed matter published outside Estonia since 1944. At the beginning of 1953 Estonian-

born Hugo Salasoo became the head of the Archives. Now the collections in Lidcombes, the suburb of Sydney, contain 95—98 per cent of Estonian literature published in exile, including periodicals, pamphlets, book plates, scientific works in separates, records, slides, manuscripts, correspondence, several documents, books published before 1944 (both in Estonia and abroad) — all in all 25.000 items.

Hugo Salasoo has written a lot about the Estonian Archives in Australia, e.g. «Foreign Language Publications in Estonian Archives in Australia» (Sydney, 1969. 103 pages).

SISUKORD

Soome-ugri rahvaste kultuuri seminar		5
Loomisel on uralistika rahvusvaheline infosüsteem	Maire Aho	6
On läinud raskeks hankida meil Eestis ilmuvat kirjandust	Tiiu Valm	10
USA kirjastajad otsivad koostööd raamatukoguhoidjaga	Leili Gasman	12
Kolm päeva, mis vapustasid maailma	Ülle Papp, Anne Rande, Ene Riet	15
Peterburi Raamatukoguühingu aastakoosolek		
Venemaa rahvusraamatukogus	Lauri Lepik	20
<i>International Reading Association</i> (IRA) otsib kontakte Eestis	Lauri Lepik	22
Pilk Taani rahvaraamatukogudele	Tiiu Valm	24
Koondkataloogide koostamisest Soomes II	Helle Martis	27
Jõuda Baltimaade raamatukogude infosüsteemini	Jüri Järs	31
Külalisena Riias	Ädu Neemre	33
Esimene suvelaager	Tiiu Pihlakas	35
Kas olete lugenud?	Tiiu Valm	37
Kooliuuendusest	Krista Talvi	38
KEELEHOOLE		
Raamat, väljaanne, teos, kirjandus, trükis, dokument, publikatsioon, üll.tis	Hans Jürman	41
TEIST JA TEILE		
Abiks oraatorile	Milvi Juske	43
Istuv eluviis	Ljudmila Ööbik	46
Raamatukogud ja perekondlik lugemine	Vladimir Nevski	48
TUTVUSTAME		
Raamatutele andunud inimene	Voldemar Miller	50
MÄLESTAME		
Dr pharm Hugo Salasoo	Hans Jürman	54
TPedI raamatukogunduse ja bibliograafia eriala 1990. a lõpetanute diplomitööd	Firet Tamme	56
Резюме		62
Summary		64

ОГЛАВЛЕНИЕ

Семинар по культуре финно-угорских народов . . .		5
Создается международная инфосистема уралистики	Майре Ахо	6
Трудности с приобретением литературы, издаваемой у нас в Эстонии	Тийу Вальм	10
Издатели США ищут возможности к сотрудничеству с библиотекарем	Лейли Гасман	12
Три дня, потрясших мир	Юлле Папп, Аяне Ранде, Эне Рьет	15
Годовое собрание Петербургского библиотечного общества в Национальной библиотеке России	Лаури Лепик	20
<i>International Reading Association (IRA)</i> ищет контакты в Эстонии	Лаури Лепик	22
Взгляд на Датские массовые библиотеки	Тийу Вальм	24
О составлении сводных каталогов в Финляндии II	Хелле Мартис	27
Дойти до инфосистемы библиотек Балтийских государств	Юрий Ярс	31
В гостях в Риге	Яду Неэме	33
Первый летний лагерь	Тийу Пихлакас	35
Читали ли вы?	Тийу Вальм	37
Об обновлении школы	Криста Тальви	38
ВОПРОСЫ ЯЗЫКА	Ханс Юрман	41
О ВАС И ДЛЯ ВАС		
В помощь оратору	Мильви Юске	43
Сидячий образ жизни	Людмила Эбик	46
Библиотеки и семейное чтение	Владимир Невский	48
ЗНАКОМЬТЕСЬ		
Человек, отдавшийся книгам	Вольдемар Миллер	50
В ПАМЯТЬ КОЛЛЕГИ		
Хуго Саласоо	Ханс Юрман	54
Дипломные работы выпускников Таллиннского педагогического института по специальности библиотечного дела и библиографии 1990 г.	Пирет Тамме	56
Резюме		62
Summary		64

TABLE OF CONTENTS

Seminar on the Culture of Finno-Ugric Nations		5
An International Information System of Uralistics is Being Formed	Maire Aho	6
Acquisition of Literature Published in Estonia has Become a Real Problem	Tiiu Valm	10
Publishers from the USA Seek for Co-operation with Librarians	Leili Gasman	12
Three Days that Shook the World	Ülle Papp, Anne Rande, Ene Riet	15
The Annual Meeting of the Petersburg Library Association in the National Library of Russia	Lauri Lepik	20
<i>International Reading Association</i> (IRA) Seeks for Contacts in Estonia	Lauri Lepik	22
A Glimpse on Danish Public Libraries	Tiiu Valm	24
The Compiling of Union Catalogues in Finland II	Helle Martis	27
Moving towards the Information System of the Baltic Countries	Jüri Järs	31
Being a Guest in Riga	Ädu Neemre	33
The First Summer Camp	Tiiu Pihlakas	35
Have You Read Them?	Tiiu Valm	37
School Reform	Krista Talvi	38
LANGUAGE CARE	Hans Jürman	41
ABOUT YOU AND FOR YOU		
Help for Orators	Milvi Juske	43
Sedentary People	Ljudmila Oöbik	46
Libraries and Reading with the Family	Vladimir Nevski	48
INTRODUCING		
A Man Devoted to Books	Voldemar Miller	50
IN MEMORIAM		
Dr pharm Hugo Salasoo	Hans Jürman	54
Diploma Papers of Librarianship and Bibliography Department's Graduates of the Tallinn Teachers' Training Institute in 1990	Piret Tamme	56
Peziome		62
Summary		64

Trükkida antud 23. 12. 1991. Paber 70×103/16. Trükipoognaid 4,25. Arvestuspoognaid 7,87. Tellimuse nr. 1190. Trükiarv 1400.

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing. Tallinn, Kiriku plats 1.

Eesti Rahvusraamatukogu. Tallinn, Kiriku plats 1.

Eesti Vabariigi Riigikantselei Trükikoda, Tallinn, Lossi plats 1a.

